

25.434

Պրակտիկական բոլոր յերկրմեյի, միացեմ.

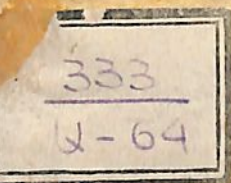
ԱՊՐԱՊՈՒՄ (Բ) ԿԵՆՏԿՈՒՄ ՅԵՎ ԲԱԳԿՈՒՄ ՄԵԹՈԴԵՅՈՒՐՈ

ԼԵՆԻՆԻՅԱՆ ՈՍՏԱՄՆԱՍԻՐՈՒՅԱՆ ՏԱՐՐԱԿԱՆ
ՊԱՐՈՑՆԵՐԻ ԿԱՄԱՐ



**ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՅՈՒԹ
ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԹԵՄԱՅԻ ՀԱՄԱՐ**

(Առաջին յեկ յերկրորդ պարագմունքների համար)



ԿՈՒՍՀՐԱՏ — 1935 — ԲԱԳՈՒ

Հայերենը խմբագրեց Հ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Թարգմ - Ս. ԱՃԵՆՆԻ
Տեխնիկական Կ. ԲԱՌԷՍՆՅԱՆ

Հանձնված է արտադրության 28/II
Ստորագրված է տպագրելու 8/1 I
Տպագրատնային բերքի թիվը 3
Տպագրական նշանների թիվը 133,730

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Այս թեմայից յես վերցնում եմ չորս հարց. ա) հարցի դրու-
մը. բ) գյուղացիությունը բուրժուա - դեմոկրատական հեղո-
ւթիությունից ժամանակ. գ) գյուղացիությունը պրոլետարական
հեղափոխությունից ժամանակ. դ) գյուղացիությունը խորհրդա-
յին իշխանությունից ժամանակ հետո:

1) Հարցի դրումը: Վրանք կարծում եմ, վոր հիմնականում
լենինիզմում՝ գյուղացիական հարցն է, վոր լենինիզմի յեղակա-
տը գյուղացիությունն է, նրա դերը, նրա տեսակարար դերը մասին
յեղած հարցն է: Դա միանգամայն սխալ է: Հիմնական հարցը
լենինիզմում, նրա յեղման կետը վոչ թե գյուղացիական հարցն
է, այլ պրոլետարիատի դեմոկրատիայի, նրա նվաճման պայման
ները, նրա ստեղծման պայմանների մասին յեղած հարցը:
Գյուղացիական հարցը, վորպես իշխանություն համար մղած
պայքարում պրոլետարիատի դաշնակցի հարց — նրանից բոլոր
հարցն է:

Այս հանգամանքը, սակայն նրան յերեք չի գրկում այն
լուրջ, կենսական նշանակությունից, վորն՝ անկասկած՝ ունի
նա պրոլետարիական հեղափոխության համար: Հարցն է, վոր
գյուղացիական հարցի լուրջ մշակումը ուսական մարքսիստե-
րի շարքերում գլավել է հենց առաջին հեղափոխություն (1905
թ.) նախորդակին, յերբ ցարիզմը տարաբնույթ է պրոլետարիա-
տի հեղեմնիստ անցկացնելու հարցը ծառայել իր կուսակցու-
թյան առաջ մեղմ հասկում, իսկ առաջինիս բուրժուական հե-
ղափոխության մեջ պրոլետարիատի դաշնակցի հարցը կենսական
բնույթ էր ստացել: Հարցն է, յե նույնպես, վոր գյուղացիական
հարցը Ռուսաստանում էլ այնպիսի հրատապ բնույթ է ստացել
պրոլետարիական հեղափոխության ժամանակ, յերբ պրոլետարիա-
տի դեմոկրատիայի, նրա նվաճման և պահպանման հարցը բերել
էր առաջինիս պրոլետարիական հեղափոխության մեջ պրոլետա-
րիատի ունենալիք դաշնակցների մասին յեղած հարցին: Յե՛վ
դա հասկանալի յե, ով պատրաստվում է գնում է դեպի իշխու-

նույն ժամանակ, նա չի վարդապետում չհետաքրքրվել էր իրավաբան դաշնակցների հարցով:

Այս խմբատույ գլուխացիական հարցը հանդիսանում Ե միջոցառարկատի դիկտատուութիւն ընդհանուր հարցի մի մասը և վերջինս աշխարհին, լինինիլմի ամենամեծագործական հարցերից մեկն և ներկայացնում :

[illegible]

Երկրայելի նշանը :
 Հարցն այսպես եւ կանգնած. արդեւ սպառված եմ արդյո՞ք
 դուռըացութեան ընդերքեկում թաղմամբ հեղափոխական հեղա-
 փոխութեան հետ, նրա դուռեցանքի վրոյց պայմանների շնոր-
 հիվ թե՞ վոչ, եւ յեթե չեն սպառված, հույս, հիմք կա՞ արդյոք
 ոգտողութեան այդ հեղափոխութեան հետ պրոպագանդային հե-
 ղափոխութեան համար, դարձնելու դուռըացութեան, նրա շա-
 հագործվող մեծամասնութեանը՝ բուրժուական պայմաններ, վոչ
 պիտի յեղե, եւ նա Արեւմտեան բուրժուական հեղափոխութեան
 մեծի ժամանակ եւ վրոյցին նա մնում եւ հիմա, — պրոպագան-
 Դատի ուղեւոր, նրա դաշնակցը :

Լենինի ման այս հարցին պատասխանում է դրականորեն, այսինքն՝ պիտույի ժամանակ չարժեքում հեղափո

*) Գրան — դեղատոմսեր հշտարար . Օտար .
Յարգւմ . խմբագր .

խաղկան ընդունակություններն ընդունվածն վաղուց և նրանց՝ պրոս
վետարանյան դիկտատուրայի շահերի համար ոգտապարծեղու
հնարավորությունն վաղուց: Յերեք հեղափոխությունների պատ-
մությունը Ռուսաստանում ամբողջովին հաստատում և լինելիդ
մի յեղրակացություններն այս արվածի:

Այստեղից ել բողոսում ե գործնական յեղըակացութիւն՝ դժու
ղացիութեան աշխատասիրական մաստաներին պաշտպանելու, ան
աշխատան պաշտպանելու մասին՝ ստրկութեան և շահագործման
դեմ մղած նրանց պայքարում, ճնշումից և աղքատութիւնից ու
ղատվելու համար մղած նրանց պայքարում։ Այս չի նշանակում,
իհարկէ, թէ պրոլետարիատը պէտք է պաշտպանի ամեն տեսակի
գլուղացիական շարժում։ Խոսքն այստեղ գլուղացիական այնպի
սի շարժման և այնպիսի պայքարի պաշտպանման մասին է, վո
րոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով հեշտացնում են պրոլե
տարիատի աղատաբեղական շարժումը, վրոնք այս կամ կան
կերպ ծուր են ածում պրոլետարական հեղափոխութեան ջրադա
ցին, վրոնք նպատակում են գլուղացիութեանը բանվոր դասա
կարգի ոեղերվը և դաշնակիցը դարձնելուն։

2) Գյուղացիությունը բուրժուա - դեմոկրատական հեղափոխության ժամանակ: Այս շրջանը ընդգրկում է ուսական առաջին հեղափոխությունից (1905 թ.) մինչև յերկրորդը (փետրվար 1917 թ.) ներառյալ՝ ժամանակամիջոցը: Այս շրջանի բնորոշ դիժն է հանդիսանում գյուղացիության ազատագրվելը լիբերալ բուրժուազիայի արդեցությունից, գյուղացիության հեռանալը կադետներից, գյուղացիության շրջադարձը դեպի պրոլետարիատի կողմը, դեպի բոլշևիկների փուստկցության կողմը: Այս շրջանի պատմությունը կադետների (լիբերալ բուրժուազիայի) և բոլշևիկների (պրոլետարիատ) գյուղացիության համար մղած պայքարի պատմությունն է: Այդ պայքարի բախտը մղմանց դոմայակաան շրջանը, փորձահատե չորս Դոմաների շրջանն առարկայակաան, դաս ծառայեց գյուղացիության համար, իսկ այդ դասն անհնրե կերպով ցույց տվեց գյուղացիությանը, վոր նրանք չեն ստանա կադետների ձեռքից վոչ հող, վոչ ազատություն, վոր ցարն ամբողջապես կարկածատերերի կողմն է, իսկ կադետները պաշտպանում են իրն ցարին, վոր միակ ուժը, վորի ողջությունը կարելի է հուսա տանել, — դա քաղաքային բանվորներն են, պրոլետարիատը: Իմպերիալիստական պատերազմը միայն հաստատեց դոմայակաան շրջանի դասը՝ ամպրտելով գյուղացիության հեռանալը բուրժուազիայից, ամպրտելով լիբերալ բուրժուազիայի մեկուսացումը, փորձահատե պատերազմի տարիները ցույց տվին ցարից և նրա բուրժուական դաշնակիցներից

խաղաղությունն ստանալու հույսերի ամբողջ ապարդյունութիւնը, ամբողջ խաղաղութիւնութիւնը: Առանց դժամայական չըջանի անկառու դասերի պրոլետարիատի հեղեմոնիան անհնարին կլինէր:

Այսպէս և ստեղծվել բանվորներին և գյուղացիներին դաշինքը բուրժուա - դեմոկրատական հեղափոխութեան մեջ: Այսպէս և ստեղծվել պրոլետարիատի հեղեմոնիան (դեկամբրութիւնը) ցարիզմի տաքսիան համար միջևած ընդհանուր պայքարում, հեղեմոնիա, վորը բերել է 1917 թ. Փետրվարյան հեղափոխութեանը:

Արեւմուտքի բուրժուական հեղափոխութիւնները (Անգլիա, Ծրանիս, Գերմանիա, Ամերիկա), ինչպէս հայտնի չէ, ընթացել են այլ ճանապարհով: Այնտեղ հեղեմոնիան հեղափոխութեան մեջ սպարանել է վոչ թե պրոլետարիատին, վորն էր թուլութեան պատճառով ինքնուրույն քաղաքական ուժ չէր ներկայացնում և չէր եղ կարող ներկայացնել, այլ լիբերալ բուրժուազիային: Այնտեղ գյուղացիութիւնը ճորտատիրական կարգերից ազատագրում է ստացել վոչ թե պրոլետարիատի ձեռքով, վորը սակավաթիւ էր և անկաղմտկերպ, այլ բուրժուազիայի ձեռքով: Այնտեղ գյուղացիութիւնը հին կարգերի պէմ ընթացել է լիբերալ բուրժուազիայի հետ միասին: Այնտեղ գյուղացիութիւնը բուրժուազիայի ղեկավարւում էր ներկայանում: Այնտեղ, այդ պատճառով, հեղափոխութիւնը հանգեցրեց բուրժուազիայի քաղաքական կշռի ահագին ուժեղացմանը:

Ռուսաստանում, ընդհակառակը, բուրժուական հեղափոխութիւնը սովեց ուղղակի հակառակ արդշունքներ: Հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում հանգեցրեց բուրժուազիայի, վորպէս քաղաքական ուժի վոչ թե ուժեղացմանը, այլ թուլացմանը, նրա քաղաքական ղեկավարներին վոչ թե բարձրագոյնում, այլ նրա հիմնական ղեկավարի կորստանը, գյուղացիութեան կորստանը: Բուրժուական հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում ստալին պայանը մղեց վոչ թե լիբերալ բուրժուազիային, այլ հեղափոխական պրոլետարիատին, համախմբելով նրա շուրջը բազմամիլիոն գյուղացիութեանը:

Դրանով էլ իմիջի ալոյց բացատրվում է այն փաստը, վոր Ռուսաստանում բուրժուական հեղափոխութիւնը վերանց պրոլետարիական հեղափոխութեանը համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցում: Պրոլետարիատի հեղեմոնիան դեպի պրոլետարիատի դիկտատուրայի սաղմն ու անցմանն առաւելման էր:

Ինչո՞ւ բացատրել այս յուրահատուկ յերեւոյթը ուսական հեղափոխութեան մեջ, վորը պրեցեդենտներ չունի Արեւմուտքի

բուրժուական հեղափոխութիւնների պատմութեան մեջ: Վո՞րտեղից է ստացվել այդ յուրահատուկութիւնը:

Բացատրվում է դա նրանով, վոր բուրժուական հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում ծաղկել է դասակարգային սրագրի ավելի դարդացած պայմաններում, քան Արեւմուտքում, վոր ուսական պրոլետարիատն այդ ժամանակ կարողացել էր արդեն ինքնուրույն քաղաքական ուժ դառնալ, այն ինչ լիբերալ բուրժուազիան՝ վախեցած պրոլետարիատի հեղափոխականութեանից, կորցրել էր ամեն մի հեղափոխականութեան նմանութիւն (առանձնապէս 1905 թ. դասերից հետո) և դաշինք էր կնքել ցարի ու կարլաժատներին հետ ընդդեմ հեղափոխութեան, ընդդեմ բանվորների և գյուղացիների:

Հարկ է ուշադրութիւն դարձնել հետեւյալ հանգամանքների վրա, վորեք բնորոշել են ուսական բուրժուական հեղափոխութեան յուրահատուկութիւնը.

ա) Ռուսական արդշունտութիւնը չափանշած կոնցենտրացիան հեղափոխութեան նախորդակին: Հայտնի չէ, որինառ, վոր Ռուսաստանում 500 հոգուց ավելի թիւով բանվորներ ունեցող ձեռնարկութիւններում աշխատում էր բոլոր բանվորների 54 տոկոսը, այն ինչ այնպիսի դարդացած յերկրում, ինչպիսին է Հյուսիսային Ամերիկան, նմանորինակ ձեռնարկութիւններում աշխատում էր բոլոր բանվորների ընդամենը 33 տոկոսը: Հազիվ թե կարելք կա ասացուցելու, վոր թեկուզ միայն այս հանգամանքը, այնպիսի հեղափոխական կուսակցութեան առկայութեան պայմաններում, ինչպիսին է բոլշեւիկների կուսակցութիւնը, Ռուսաստանի բանվոր դասակարգին դարձնել է յերկրի քաղաքական կյանքի մեծագոյն ուժը:

բ) Շահագործման ալլանդակ ձեւերը ձեռնարկութիւններում՝ սրյուս ցարական ապրիլիններին անասանքի մոտոտիկական ուժով, — մի հանգամանք, վորը բանվորների յուրաքանչյուր լուրջ գործադուրը դարձնում էր ահագին քաղաքական միակա և բանվոր դասակարգին կոմիւն էր վորպէս մինչև վերջ հեղափոխական մի ուժի:

գ) Ռուսական բուրժուազիայի քաղաքական թուլամորթութիւնը, վորը 1905 թ. հեղափոխութիւնից հետո վերածվեց ծառայամտութեան ցարիզմի հանդեպ և ուղղակի հակա - հեղափոխականութեան, վորը բացատրվում էր վոչ միայն ուսական պրոլետարիատի հեղափոխականութեամբ, վոր ուսական բուրժուազիային նետեց ցարիզմի դիրքը, այլ և այդ բուրժուազիայի ուղղակի կարլաժութեամբ պետական պատվերներից:

դ) Ճորտատիրական կարգերի ամենաալլանդակ և ամենա-

ստեղծել մեծագործները՝ առկաջությունը գլուխում, վորոնք լրաց-
նում են ինչ կալվածությունը ամենագոյությունը, — մի հանգա-
մանը, վորը դուրսագրությունը նետել է հեղափոխության գիր-
կը:

յե) Յարկովը, վոր ճնշում էր ամեն մի կենդանի լսան և իր
կամայականությունը խորացնում կապիտալիստի և կալվածա-
տիրոջ ճնշումը, — մի հանգամանք, վոր բանվորների և գյու-
ղացիների պայքարը միացնում էր մի միասնական հեղափոխա-
կան հոսանքի մեջ:

զ) Իմպերիալիստական պատերազմը, վոր Ռուսաստանի քա-
ղաքական կյանքի բոլոր այս հակասությունները միացնում է
խորը հեղափոխական ճգնաժամի մեջ և հեղափոխությանը տվել
է գլուխի չտեսնված ուժ:

Ուր պետք է դիմել գյուղացիությունն աղալիսի պայման-
ներում: Ուժ մոտ պետք է նա պաշտպանություն փնտռել կալ-
վածատիրոջ ամենագոյությունը դեմ, ցարի կամայականության
դեմ, կործանարար պատերազմի դեմ, վորը քայքայել էր նրա
տնտեսությունը: Լիբերալ բուրժուազիայի՝ մոտ: Բայց նա թշնա
մի չէ, — աղբ մասին խոսում և բոլոր չորս Դումաների լեկա-
րամյա վորո՞ք: Ետերները՝ մոտ: Ետերները, իհարկե, «սովիյի
լավ» է ինչ կառույցներից, և նրանք «հարմար» ծրագիր ունենին
համարյա գյուղացիական, բայց ի՞նչ կարող են սալ ետերները,
յեթե նրանք մտածում են հենվել միմիայն գյուղացիների վրա
և յեթե նրանք թույլ են քաղաքում, ուր նախ և առաջ իր ուժերն
էր ստանում հակառակորդը: Վորտե՞ղ է այն նոր ուժը, վորը վոչ
մի քանի սուսը կանգ չի առնի վոչ գլուխում, վոչ էլ քաղա-
քում, վորը համարձակորեն առաջին շարքերում պայքարի կզնա
ցարի և կալվածատիրոջ դեմ, վորը կողմի գյուղացիությանը
դուրս դալու ստրկությունից, հողազրկությունից, ճնշումից,
պատերազմից: Ընդհանրապես յեղել և արդյոք աղալիսի մի ուժ
Ռուսաստանում: Այո, յեղել է: Դա ուսանական սրբոնտարիստն
էր, վորը ցույց էր տվել իր ուժը, մինչև վերջ պայքարելու իր
կարողությունը, իր համարձակությունը, իր հեղափոխականու-
թյունը դեռ 1905 թվին:

Ամենայն դեպս, ուրիշ աղալիսի ուժ չի յեղել, և նրան վոչ
մի տեղից չէր կարելի ստանալ:

Ահա թե ինչու գյուղացիությունը, հեռանալով կապիտա-
լից և հարկով ետերներին, հանգեց այն յեղրակացության, վոր
անհրաժեշտ է յենթադրվել հեղափոխության աղալիսի առնական
առաջնորդի գնխադրությունը, վորպիսին և ուսանական պրոլե-
տարիատը:

Աղալիսին են այն հանգամանքները, վորոնք բնորոշել են
ուսանական բուրժուական հեղափոխության առանձնահատկու-
թյունը:

3) Գյուղացիությունը պրոլետարական հեղափոխության մա-
մանակ: Այս շրջանն ընդգրկում է փետրվարյան հեղափոխու-
թյունից (1917 թ.) մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը
(1917 թ.) ընկած ժամանակաշրջանը: Այս համեմատաբար յեր-
կար շրջանն է, ընդամենը ութ ամիս, — բայց այդ ութ ամիս-
ները, մասսաների քաղաքական լուսավորության և հեղափոխա-
կան դատարարական տեսակետից, համարձակորեն կարող են
դասվել սովորական մահամարգրական զարգացման ամբողջ
առանձնատիպի հետ մի տարատեղի վրա, վորովհետև դրանք
նշանակում են հեղափոխության ութ ամիսներ: Այս շրջանի բնո-
րոշ դիմն է գյուղացիության հետագա հեղափոխականացումը,
նրա հիասթափումն ետերներից, գյուղացիության հեռացումն
ետերներից, գյուղացիության նոր շրջադարձը դեպի ուղղակի
համալսման պրոլետարիատի շուրջը, վորպես միակ մինչև
վերջ հեղափոխական ուժի, վորն ընդունակ է յերկիրը տանել
դեպի իադադություն: Այս շրջանի պատմությունն ետերների
(մանր — բուրժուական դեմոկրատիա) և բուլժեիկների (պրոլետա-
րական դեմոկրատիա) գյուղացիության համար, գյուղացիու-
թյան մեծամասնությունը նվաճելու համար մղած պայքարի
պատմությունն է: Այս պայքարի բախտը վճռել են կոսովիցյան
շրջանը, կերենչիկայի շրջանը, ետերների և մենչեիկների հա-
ժարումը կալվածատիրական հողերի կոնֆիսկացիայից, ետերնե-
րի և մենչեիկների պայքարը պատերազմը շարունակելու համար,
հունիսյան հարձակումը Փրոտսում, մահապատիժը դիմադրողների
համար, կորնիլովի ապստամբությունը:

Յեթե առաջ, նախընթաց շրջանում, հեղափոխության հիմ-
նական հարցը հանդիսացել էր ցարի և կալվածատիրական իշխա-
նության տապալումը, ապա հիմա, հետ — փետրվարյան հեղա-
փոխության շրջանում, յերբ ցարն արդեն չկար, իսկ չվերջացող
պատերազմը մինչև վերջ քայքայել էր յերկրի տնտեսությունը,
քայքայելով գյուղացիությունը վերջնականապես, — հեղափո-
խության հիմնական հարցը դարձավ պատերազմը վերացնելու
հարցը: Ծանրություն կենտրոնը դուռ ներքին բնույթի կրող հա-
ցերից տեղափոխվեց դեպի հիմնական հարցը — պատերազմի մա-
սին: «Վերջացնել պատերազմը», «դուռ դալ պատերազմից» —
այս երեք ժամապատ յեղած յերկրի և, ամենից առաջ, գյուղա-
ցիությունն ընդհանուր աղաղակը:

Բայց, պատերազմից դուրս գալու համար անհրաժեշտ էր տա-
պալել ժամանակավոր կառավարութիւնը, անհրաժեշտ էր տա-
պալել բուրժուազիայի իշխանութիւնը, անհրաժեշտ էր տապալել
նաւերները և մենչեիկները իշխանութիւնը, վորովհետեւ նրանք և
միայն նրանք էլին յերկարաձգում պատերազմը մինչև «հաղթա-
կան վախճանը»: Պատերազմից դուրս գալու ալլ յեւք չկար գործ
նախկնում, քան բուրժուազիայի տապալումը:

Իս նոր հեղափոխութիւն էր, պրոլետարական հեղափոխու-
թիւն, վորովհետեւ նա իշխանութիւնից դէն շարունակ խմբերիւ-
րիստական բուրժուազիայի վերջին, ծայրահեղ ճակ Ֆրակցիա-
յին, նաւերների և մենչեիկների կուսակցութիւնը, նրա համար,
վորպէսզի ստեղծի նոր, պրոլետարական իշխանութիւն, խոր-
հուրդները իշխանութիւն, վորպէսզի իշխանութիւն գլուխ դնի
հեղափոխութիւն պրոլետարիատի կուսակցութիւնը, բուլշեիկնե-
րի կուսակցութիւնը, հեղափոխական պաշտպան կուսակցութիւնն
յնպէս իմպերիալիստական պատերազմի հանուն դեմոկրատական
խաղաղութիւն: Գլուղացիութիւն մեծամասնութիւնը պաշտպա-
նեց բանվորների պաշտպանը՝ հանուն խաղաղութիւն, հանուն խոր
հուրդների իշխանութիւն:

Գլուղացիութիւն համար ալլ յեւք չկար: Ալլ յեւք չէր ել
կարող լինել:

Այսպիսով, կերենչլինայի շրջանը գլուղացիութիւն աշխատա-
վորական մասնանների համար մեծագույն առարկայական դաս յե-
ղաւ, վորովհետեւ նա ակնբայի կերպով ցույց տվեց, վոր նաւեր-
ների և մենչեիկների իշխանութիւն ժամանակ յերկիրը պատե-
րազմից չի կարող դուրս գալ, գլուղացիները չեն տեսնի վոր
հող, վոր'չ ել աղատութիւն, վոր մենչեիկներն ու նաւերները կա-
ղաններից տարբերվում են միայն քաղցր ճառերով և կեղծ խոս-
տումներով, իսկ գործնականում կիրառում են նույն աշխիւ-
պերիալիստական, կառնատական քաղաքականութիւնը, վոր միակ
իշխանութիւնը, վորը ընդունակ է յերկիրը ճանապարհի վրա
գուրս բերել, — կարող է լինել միայն խորհուրդների իշխանու-
թիւնը: Պատերազմի հետագա յերկարաձգումը միայն հաստա-
տեց այդ դասի ճշտութիւնը, արագացրեց հեղափոխութիւնը և
գլուղացիների ու զինվորների միլիոնավոր մասնանորին մղեց
պրոլետարական հեղափոխութիւն շուրջն ուղղակի համախմբու-
լու ուղին: Նաւերների և մենչեիկների մեկուսացումը դարձավ
անխորտակելի փաստ: Առանց կոալիցիոն շրջանի ակնառու դա-
տերի պրոլետարիատի դիկտատուրան անհնարին կլինէր:

Այսպիսին են այն հանգամանքները, վորոնք հեշտացրել են

բուրժուական հեղափոխութիւն պրոլետարական հեղափոխութիւն
վերածման պրոցեսը:

Այսպէս է կազմավորվել պրոլետարիատի դիկտատուրան Ռու-
սաստանում:

4) Գլուղացիութիւնը խորհրդային իշխանութիւն աւրա-
պնդվելուց հետո: Յեթե առաջ, հեղափոխութիւն առաջին շրջա-
նում, խնդիրը գլխավորապէս վերաբերում էր ցարիզմի տապալ-
մանը, իսկ հետագայում, փետրվարյան հեղափոխութիւնից հե-
տո, հարցը վերաբերում էր, ամենից առաջ, խմբերիւրիստական
պատերազմից դուրս գալուն՝ բուրժուազիայի տապալման միջո-
ցով, ապա հիմա, քաղաքացիական պատերազմի վերացումից և
խորհրդային իշխանութիւն ամրապնդումից հետո, — առաջին
պլանի վրա դուրս յեկան տնտեսական շինարարութիւն հարցերը:
Ուժեղացնել և զարգացնել նացիոնալիզացիայի յինթարկված ին-
դուստրիան. դրա համար՝ կապել ինդուստրիան գլուղացիական
տնտեսութիւն հետ՝ առևտրի միջոցով, վորը կանոնավորվում է
պետութիւն վորդից. պարենամասնատրումը փոխարինել պարեն
հարկով՝ աշխատչիւր, վորպէսզի հետո, աստիճանաբար փոքրաց-
նելով պարենահարկի չափերը՝ հանգեցնել գործը ինդուստրիայի
արտադրանքները գլուղական տնտեսութիւն միջբներով փոխա-
նակման. աշխուժացնել առևտուրը և զարգացնել կոոպերացիան՝
ներգրավելով այս վերջինիս մեջ միլիոնավոր գլուղացիութիւն-
ներ, — ահա թէ ինչպէս է նկարագրել Լենինը տնտեսական շինա-
րարութիւն հերթական խնդիրները սոցիալիստական եկոնոմիկա-
յի ֆունդամենտի կառուցման ճանապարհին:

Ասում են, թէ այս խնդիրը կարող է ուժից վեր լինել այն-
պիսի գլուղացիական յերկրի համար, վորպիսին է Ռուսաստանը:
Մի քանի սկիզբներին խոստում են նույնիսկ այն մասին, թէ
այդ պարզապէս ուսուրիական է, անիրագործելի, վորովհետեւ
գլուղացիութիւնը գլուղացիութիւն է, — նա բաղկացած է
մանր արտադրողներից, և նա այդ պատճառով չի կարող ողորմ
գործվել սոցիալիստական արտադրութիւն ֆունդամենտի կազ-
մակերպման համար:

Բայց սկիզբներինը սխալվում են, վորովհետեւ նրանք հաշ-
վի չեն առնում մի քանի հանգամանքներ, վորոնք տվյալ դեպ-
քում վճռական նշանակութիւն ունեն: Քննենք դրանցից գլխա-
վորները:

Առաջին: Չի կարելի խորհրդային իշխանութիւն գլուղացիու-
թիւնը շփոթել Արեւմուտքի գլուղացիութիւն հետ: Այն գլուղա-
ցիութիւնը, վորն անցել է յերեք հեղափոխութիւնների դարձ-

ցը, արագարեւել և ցարի և բուրժուական իշխանութեան դեմ պրոլետարիատի հետ միասին և պրոլետարիատի գլխավորութեամբ, գլուղացիութիւնը, վերը հողը և խաղաղութիւնն ստացել և պրոլետարական հեղափոխութեան ձեռքով և այդ պատճառով դարձել և պրոլետարիատի ղեկավարը, — այդ գլուղացիութիւնը չի կարող չտարբերվել այն գլուղացիութիւնից, վերը բուրժուական հեղափոխութեան ժամանակ պայքարել և լիբերալ բուրժուազիայի գլխավորութեամբ, վերը հողն ստացել և այդ բուրժուազիայի ձեռքով և այդ պատճառով դարձել և բուրժուազիայի ղեկավարը: Հազիվ թե կարիք կա սպացուցելու, վեր խորհրդային գլուղացիութիւնը, վերը սովորել և գնահատել քաղաքական ընկերակցութիւնն ու քաղաքական համագործակցութիւնը պրոլետարիատի հետ և իր ազատութեամբ պարտական և այդ ընկերակցութեանն ու այդ համագործունեութեանը, — չի կարող բացառիկ բարենայատ մատերիալ չլինել անտեսական համագործակցութեան համար պրոլետարիատի հետ:

Ենդելսոն ասել է, թե «քաղաքական իշխանութեան նվաճումը սոցիալիստական կուսակցութեան կողմից մոտիկ ասպագայի գործ է դարձել», վեր «այն նվաճելու համար կուսակցութիւնը նախ պետք է քաղաքից գլուղ գնա և ուժեղ դառնա գլուղում» (տե՛ս Ենդելսի «Գլուղացիական հարցը»): Նա այս մասին գրել է անցյալ տարի 90-ական թվականներին, նկատի ունենալով արեւմտյան գլուղացիութիւնը: Հա՞րկ է արդո՞ք սպացուցել, վեր ուսական կոմունիստները, վերոնք այդ տեսակետից ահադին աշխատանք են կատարել յերեք հեղափոխութիւնների ընթացքում: Կարողացել են արդեն գլուղում իրենց համար ստեղծել այնպիսի ազդեցութիւն և այնպիսի հեռաբան, վերոնց մասին մեր արեւմտյան ընկերները յերազել անգամ չեն համարձակւում: Ինչպե՞ս կարելի չէ բացասել, վեր այս հանդամանքը չի կարող արմատապէս չհեշտացնել անտեսական համագործակցութեան կարգավորման գործը Ռուսաստանի բանվոր դատակարգել և գլուղացիութեան միջև:

Սկեպտիկները պնդում են մանր գլուղացիներին մասին, վեր պէս սոցիալիստական շինարարութեան հետ անհամատեղելի Փակ տորի մասին: Բայց լսեցե՛ք, թե ինչ է ասում Ենդելսը Արեւմուտքի մանր գլուղացիներին մասին.

«Մենք մշտականապէս մանր գլուղացու կողմն ենք կանգնում. մենք բոլոր հնարավոր յեղածը կանենք, վերապիտի նրան ամբողջ առանձին լինի ասլովը, վերապիտի հեշտացնել նրան անցումն ընկերակցութեանն այն դեպքում, յեթե նա

կընտրի այդ անել: Իսկ այն դեպքում, յերե նա դեռ չի միջանկի չի լինի ընդունել այդ միջոց, մենք կաշխատենք ըստ հնարավորին նրան ամբողջ շատ ժամանակ տալ մտածելու այդ մասին իր մի կտոր հողի վրա: Մենք այդպէս կվարվենք միջոցառման այն պատճառով, վեր հնարավոր ենք համարում լինք նուրբին կերպով աշխատող մանր գլուղացու անցումը մեր կողմը, այլ և անմիջական կուսակցական շահերից դրդված: Ինչքան ամբողջ շատ կլինի այն գլուղացիներին թիւը, վերոնց մենք թույլ չենք տա հանելու մինչև պրոլետարների վիճակը և վերոնց մենք մեր կողմը կգրավենք դեռ վերապէս գլուղացիներ, — արքան ամբողջ և հեշտ կերպով կկատարվի հասարակական վերափոխութիւնը: Մեզ համար անողուտ կլինեն ասպակ այդ վերափոխութեանը մինչև այն ժամանակ, յերե կատարիստական արտադրութիւնն ամեն նուրբ կգործանա մինչև իր ծայրահեղ հետեւանքները, յերե և՛ վերջին մանր արհեստավորը և՛ վերջին մանր գլուղացին խոշոր կատարիստական արտադրութեան գործը կդառնան:

Այն նշութեան զոհողութիւնները, վեր հասարակական միջոցներից հարկ կլինի անել այդ իմաստով հողուտ գլուղացիներին, կատարիստական երկոնմիկայի տեսակետից կարող են թվալ դեն չպրոպանդ միողեր, իսկ, այնինչ, դա — կատարիստական հիւսնալի գործածութիւնն է, վերոյհետ նրանք կտնտեսեն գուցե տասն անգամ ամբողջ ամբողջութեամբ վերցրած հասարակական վերափոխութեան համար կատարվելիք ծախսերի ժամանակ: Այս իմաստով մենք կարող ենք, հետեւաբար, շատ առատաձեռն լինել գլուղացիների վերաբերմամբ» (տե՛ս նույն տեղը):

Այսպէս է ասել Ենդելսը՝ նկատի ունենալով արեւմտյան գլուղացիութիւնը: Բայց մի՞թե պարզ չէ, վեր Ենդելսի ասածը միջոցի տեղ այնպէս հեշտութեամբ և լիակատարութեամբ չի կարող իրագործվել, ինչպէս պրոլետարիատի դիկտատուրայի յերկրում: Միթե պարզ չէ, վեր միայն խորհրդային Ռուսաստանում կարող են կյանքում կիրառվել հեշտ հիմար և ամբողջութեամբ թե՛ «ինքնուրույն կերպով աշխատող մանր գլուղացու անցումը մեր կողմը», թե՛ դրա համար անհրաժեշտ «նշութեան զոհողութիւնները», և թե՛ դրա համար հարկավոր «ստատաձեռնութիւնը գլուղացիներին վերաբերմամբ», վեր այդ և նրանց նման միջոցները հողուտ գլուղացիներին արդեն կիրառվում են Ռուսաստանում: Ինչպէս կարելի չէ բացասել, վեր այս հանդամանք

քը, իբ հերթին, պետք է հեշտացնի և առաջ շարժի խորհրդա-
յին յերկրի տնտեսական շինարարութեան դործը:

Յերկրորդ: Չի կարելի չիտթել Ռուսաստանի գյուղական
տնտեսութեան Արևմուտքի գյուղական տնտեսութեան հետ:
Այնտեղ գյուղական տնտեսութեան զարգացումն ընթանում է կա
պիտալիզմի սովորական դժով, գյուղացիութեան խորը շերտավոր
ման իրադրութեան մեջ, խոշոր կալվածներով և մասնավոր — կա
պիտալիստական լատիֆունդիաներով մի բնվիւտում, պառւսկե-
րիզմով, աղքատութեամբ և վարձու ստրկութեամբ — մյուսում:
Այնտեղ անկումն ու քայքայումն այդ պատճառով միանգամայն
բնական են: Այդպես չի Ռուսաստանում: Մեզ մոտ գյուղական
տնտեսութեան զարգացումը չի կարող ընթանալ այդպիսի ուղիով
թեկուզ և նրա համար, վրո խորհրդային իշխանութեան առկա-
յությունը և արտադրութեան հիմնական դործիքների ու միջոց-
ների նացիոնալիզացիան թույլ չեն տալիս այդպիսի զարգացում:
Ռուսաստանում գյուղական տնտեսութեան զարգացումը պետք է
ընթանա ալ ուղիով, միլիոնավոր մանր ու միջակ գյուղացիու-
թեան կոոպերացման ուղիով, գյուղում մասնաշաղկան կոոպերա-
ցիայի զարգացման ուղիով, վրը պաշտպանվում է պետութեան
կողմից արտոնյալ վարձավորման կարգով: Լենինը կոոպերա-
ցիայի մասին գրած հոդվածներում ճիշտ է մատնանշել, վր
գյուղական տնտեսութեան զարգացումը մեզ մոտ պետք է ընթա-
նա նոր ուղիով, կոոպերացիայի միջոցով գյուղացիների մեծա-
մասնութեանը սոցիալիստական շինարարութեան մեջ ներգրա-
վելու ուղիով, գյուղական տնտեսութեան մեջ՝ նախ սարսուման
բնագումարում, իսկ ապա գյուղական տնտեսութեան մթերքների
արտադրութեան բնագումարում կոլեկտիվիզմի սկզբունքների առ-
տիճանական արմատացման ուղիով:

Չախազանց հետաքրքիր են այս տեսակետից մի քանի նոր
յերևույթներ գյուղում գյուղատնտեսական կոոպերացիայի աշ-
խատանքի կապակցութեամբ: Հայտնի յե, վր Սելակտսո-
յուզի ներսում առաջացել են նոր խոշոր կազմակերպութեաններ
ըստ գյուղական տնտեսութեան ճյուղերի, — կտալատի, գետնա
ինձորի, յուղի և ալնի դժով, վրոնք մեծ արագա ունեն: Դր
րանցից, որինակ, Լընոցենտրը միացնում է կտալատ մշակող
գյուղացիների արտադրական ընկերութեաններ մի ամբողջ
ցանց: Լընոցենտրը դադարում է նրանով, վր գյուղացիներին
մատակարարում է սերմեր և արտադրութեան դործիքներ, հետո
նույն ալ գյուղացիներին գնում է կտալատի ամբողջ արտա-
դրանքը, ծախում է այն մասնաշաղկան մասշտաբով շուկայում:

ապահովում է գյուղացիների մասնակցութեանը շահույթներում
և, այդպիսով, գյուղացիական տնտեսութեանը Սելակտսոյուզի
միջոցով կապում պետական արդյունաբերութեան հետ: Ինչպե՞ս
անվանել արտադրութեան կազմակերպման այդպիսի ձևը: Դա,
իմ կարծիքով, խոշոր պետական — սոցիալիստական արտադրու-
թեան տնային սխանման է գյուղական տնտեսութեան արտադրի-
զում: Յես ալստեղ խոսում եմ պետական — սոցիալիստական ար-
տադրութեան տնային սխանման մասին՝ կապիտալիզմի տնային
սխանման անալոգիայով, այնք, տեքստիլ արտադրութեան արտ-
ադրիզում, վրտեղ տնայնադործները, կապիտալիստից ատնա
լով հումույթ ու դործիքներ և առով նրան ամբողջ իրենց ար-
տադրանքը, վաստորեն հանդիսանում ելին կիսավարձու բանվոր
ներ տանը: Այս բացառիկ ցուցանիշներից մեկն է այն բանի,
թե ինչ ուղիով պետք է ընթանա մեզ մոտ գյուղական տնտեսու-
թեան զարգացումը: Յես ալստեղ ել չեմ խոսում նման տեսակի
մյուս ցուցանիշների մասին՝ գյուղական տնտեսութեան մյուս
ճյուղերի վերաբերյալ:

Հարկվ թե կարիք կա արագուցելու, վր գյուղացիութեան
ահագործ մեծամասնութեանը սիրով կիանգնի զարգացման ալս
նոր ուղու վրա՝ դեն չալատելով մասնավոր — կապիտալիստական
լատիֆունդիաների և վարձու ստրկութեան ուղին, աղքատու-
թեան ու քայքայման ուղին:

Ահա թե ինչ է ասում Լենինը մեր գյուղական տնտեսու-
թեան զարգացման ուղիների մասին:

«Պետութեան իշխանութեան արտադրութեան բոլոր խո-
շոր միջոցների նկատմամբ, պետութեան իշխանութեանը
պրոլետարիատի ձեռքում, ալս պրոլետարիատի դաշինքը
բազմաթիվ միլիոնավոր մանր և մանրագոյն գյուղացիների
հետ, ալս պրոլետարիատի համար ղեկավարման ապահովու-
մը գյուղացիութեան նկատմամբ և ալն, — միթե այս այն
ամենը չե, ինչ պետք է նրա համար, վրպեսդի կոոպերա-
ցիայից, միլիոն կոոպերացիայից, վրը մենք առաջ անալս
դում ելինք վրպես շարչիականի, և վրը վրոշ կողմով ի-
րավունք ունենք հիմա անարգելու ՆեՊ-ի ժամանակ նույն-
պես, միթե այս բոլորն անհրաժեշտ յեղած չե՞ լիակատար
սոցիալիստական հասարակութեան կառուցելու համար: Այս
դեռ սոցիալիստական հասարակութեան կառուցումը չե,
բայց դա այն ամենն է, ինչ անհրաժեշտ է և բավական ալս
կառուցման համար» (տես հ. 27-րդ, էջ 392):

Ապա խոսելով կոոպերացիային ֆինանսական և ալս ուժան-

դաժնաբան անհրաժեշտութեան մասին, վորպէս պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժամանակ «աղգարնակչութեան կազմակերպման նոր սկզբունքը» և նոր «Հասարակակարգը» — Լենինը շարունակում է.

«Յուրաքանչյուր Հասարակակարգ ծագում է միայն միութեան դասակարգի ֆինանսատիկ սրաշտպանութեան պայմանների ում: Կարիք չկա հիշել այն հարյուրավոր և հարյուրավոր միլիոն ուղբերները մասին, վոր նստեց «աղաւթ» կապիտալիզմի ծնունդը: Հիմա մենք սկսում ենք գիտակցել և կենսագործենք գործնականում, վոր ներկայումս այն Հասարակակարգը, վորին մենք պետք է սրաշտպանենք դեռսովորականից, կոոպերատիվային Հասարակակարգին է: Բայց այն պաշտպանել է պետք խոսքիս իսկական իմաստով, այսինքն՝ այդ պաշտպանութեան տակ բռնակալն չէ Հասկանալ ամեն մի կոոպերատիվ շրջանառութեան պաշտպանութիւնը, — այդ պաշտպանութեան տակ պետք է Հասկանալ այնպիսի կոոպերատիվ շրջանառութեան պաշտպանութիւնը, վորի մեջ իսկապէս մասնակցում են ազգաբնակչության իսկական մասնակցները» (տես նույն տեղը, էջ 393):

Ինչի՞ մասին են խոսում այս բոլոր հանդամանքները:

Այն մասին, վոր սկեպտիկներն իրավացի չեն:

Այն մասին, վոր իրավացի չեն լենինիզմը, վորը գլուղացիութեան աշխատավոր մատաներին դիտում է վորպէս պրոլետարիատի ղեկավար:

Այն մասին, վոր իշխանութեան դուրս կանգնած պրոլետարիատը կարող է և պետք է ողորդող ձևի այդ ղեկերին նրա համար, վորսկայի միացնի ինդուստրիան գլուղական տնտեսութեան հետ, բարձրացնի սոցիալիստական շինարարութիւնը և պրոլետարիատի դիկտատուրայի տակ Հասարակարգի անհրաժեշտ ֆունդամենտը, ասանց վորի անհնար է անցումը դեպի սոցիալիստական երկոնմիական:

(Ստալին — «Լենինիզմի հարցերը» 10-րդ հրատ. էջ 33-43):

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԼՈՁՈՒՆԳՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԸՆԿ. ՅԱՆ-ՍԿՈՒՆ)

Ընկ. Յան-սկի.

Ձեր նամակն ստացաւ, իհարկե, իր ժամանակին: Պատասխանում եմ վորոշ ուշացումով, վորի համար ներողութիւն եմ խնդրում:

1) Լենինն ասում է, վոր «ամեն մի հեղափոխութեան ամենագլխավոր հարցը պետական իշխանութեան հարցն է» (տես հ. 26-րդ, էջ 142): Թե վոր դասակարգի կամ վոր դասակարգերի ձեռքումն է կենտրոնացած իշխանութիւնը, թե վոր դասակարգը կամ վոր դասակարգերը պետք է տարալին, վոր դասակարգը կամ վոր դասակարգերը պետք է վերցնեն իշխանութիւնը, — սրանում է «ամեն մի հեղափոխութեան ամենագլխավոր հարցը»:

Կուսակցութեան հիմնական ստրատեգիական լողունները, վորոնք սրահում են իրենց ուժը հեղափոխութեան այս կամ այն նստալի տարող շրջանի ընթացքում, չեն կարող հիմնական լողուններ վերցնել, յետեւ նրանք ամբողջութեամբ և լիովին չեն հենվում Լենինի այս կարգիմալ թեղիսի վրա: Հիմնական լողունները կարող են ճիշտ լինել միայն այն դեպքում, յետեւ նրանք կառուցվում են դասակարգային ուժերի մարքսիստական անալիզի բազայի վրա, յետեւ նրանք նախադրում են դասակարգային պայքարի ֆրոնտում հեղափոխական ուժերի դասավորման ճիշտ սխեման, յետեւ նրանք հեղափոխում են մասսաների մոտեցնելը դեպի հեղափոխութեան հաղթանակի համար մղվող պայքարի ֆրոնտը, յետեւ նոր դասակարգի կողմից իշխանութիւնը վերցնելու համար մղվող պայքարի ֆրոնտը, յետեւ նրանք հեղափոխում են կուսակցութեան լայն ժողովրդական մասսաներից յայն ու հոր քաղաքական բանակ կազմավորելը, վորն անհրաժեշտ է այդ խնդիրը կատարելու համար:

Հեղափոխութեան այս կամ այն նստալի ընթացքում:

խանութիւնը: Հարկիվ թե վարկիք վաւ ապացուցելու, վոր դուք աշտեղ արմատապէս անիրաւացի յեք:

Դուք ասում եք, թե Հոկտեմբերի մոմենտին և Հոկտեմբերից հետո առաջին շրջանում մենք անց ենք կացրել Պաշտօնը ամբողջ գյուղացիութեան հետ» լողունդը, վորքանով վոր բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասցնելու շահադրդոված եր ամբողջ գյուղացիութիւնը: Բայց ո՞վ է ասել ձեզ, թե Հոկտեմբերյան հեղաշրջումը և Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը սպառնել էին կամ իրենց հիմնական խնդիրն էին դրել բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասցնելը: Վո՞րտեղից եք վերցրել դուք այդ: Մի՞թե բուրժուազիայի իշխանութեան տապալումը և պրոլետարիատի դիկտատուրայի հաստատումը կարելի չէ տեղափոխել բուրժուական հեղափոխութեան շրջանահանգիստ: Մի՞թե պրոլետարիատի դիկտատուրայի նախնական բուրժուական հեղափոխութեան շրջանակներից դուրս գալը չէ: Ի՞նչպէս կարելի չէ հաստատել, թե կուլակները (չե՞ վոր նույնպէս գյուղացիներ են) վարող էին պաշտպանել բուրժուազիայի տապալումը և իշխանութեան անցումը պրոլետարիատին: Ի՞նչպէս կարելի չէ բացատրել, վոր հողի նացիոնալիզացիայի մասին, հողի մասնավոր անփականութեան վերացման, հողի առուծախի արգելման և այլնի մասին յեղած դեկրետը, չնայած նրան, վոր դա չի կարող սոցիալիստական դեկրետ համարվել, անց է կացվել մեզ մոտ կուլակութեան դեմ մղված պայքարում, այլ միջ թե նրա հետ դաշնակցած: Ի՞նչպէս կարելի չէ հաստատել, թե կուլակները (նույնպէս գյուղացիներ) կարող էին պաշտպանել խորհրդային իշխանութեան դեկրետները՝ Փարբիկաների, գործաբանների, յերկաթգծերի, բանկերի և այլնի ևս քաղաքացիայի մասին կամ պրոլետարիատի լողունդը՝ իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերածելու մասին: Ի՞նչպէս կարելի չէ հաստատել, թե հիմնականը Հոկտեմբերում միջ թե այս և դրա նման ակտերն են, միջ թե բուրժուազիայի տապալումը և պրոլետարիատի դիկտատուրայի հաստատումն է, այլ բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջը հասցնելն է:

Անվիճելի չէ, վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան գլխավոր խնդիրներից մեկը բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասցնելն էր, վոր առանց Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան նա չէր կարող մինչև վերջ հասցվել, ինչպէս նաև յետը Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնն էլ չէր կարող ամբողջովի առանց բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասցնելը, և այնպէսով վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասց

րեց բուրժուական հեղափոխութիւնը, նա պետք է համարւանք գտնել բոլոր գյուղացիների կողմից: Այս բոլորն անվիճելի չէ: Բայց այս հիման վրա մի՞թե կարելի չէ հաստատել, վոր բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջ հասցնելը միջ թե նրա նից բղիտող յերևույթ եր Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան ընթացքում, այլ նրա ելութիւնը կամ նրա հիմնական նպատակը: Իսկ ի՞նչ յեղավ ձեզ մոտ Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան գլխավոր նպատակը — բուրժուազիայի իշխանութեան տապալումը, պրոլետարիատի դիկտատուրայի հաստատումը, իմպերիալիստական պատերազմը, քաղաքացիական պատերազմի վերածելը, կապիտալիստների և քաղաքացիական պատերազմի վերածելը, կապիտալիստների լողունդի գլխավոր թեման համերիստանում է ամեն մի հեղափոխութեան հիմնական հարցը, այսինքն՝ իշխանութեան մի գաղափարի ձեռքից մյուս դատակարարի ձեռք անցնելու հարցը, սոցա սրանից պարզ չէ արդար, վոր պրոլետարիատի իշխանութեան կողմից բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջը հասցնելու հարցը չի կարելի չփոխել բուրժուազիայի տապալման և հենց այդ պրոլետարիատի իշխանութեան նախնական հարցի հետ, այսինքն այն հարցի հետ, վորը հեղափոխութեան յերկրորդ ետապում ատրատեգիական լողունդի գլխավոր թեման է հանդիսանում:

Պրոլետարիատի դիկտատուրայի ամենամեծագույն նախնական խնդիրը մեկը կայանում է նրանում, վոր նա բուրժուական հեղափոխութիւնը հասցրեց մինչև վերջը և բոլորովին մաքրեց միջնադարյան կեղտը: Գյուղի համար դա ամենագլխավոր և իսկապէս վճռական նշանակութիւն ունեցում: Առանց դրան չէր կարող կենսագործվել գյուղացիական պատերազմների միացումը պրոլետարիական հեղափոխութեան հետ, վորի մասին ասել է Մարքսը դեռ անցյալ դարի յերկրորդ կեսին: Առանց դրան չէր կարող ամբողջովի հենց ինքը պրոլետարիական հեղափոխութիւնը: Ընդամին պետք է նկատի ունենալ հետևյալ կարևոր հանգամանքը: Բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջը հասցնելը յեղակի ակտ չէ: Գործնականում նա ձգձգվեց մի ամբողջ շրջան, ընդդիմելով միջ միայն 1918 թվականի մասերը, ինչպէս դուք պնդում եք ձեր նամակում, այլ և 1919 թվականի (Պոլոյ-ժյե — Ուրալ) և 1919—1920 թ. թ. (Ուկրայինա) մասերը: Յետևհետ ունեմ Կոլչակի և Դենիկինի հարձակումը, յերբ ամբողջ գյուղացիութեան առաջ ծառացավ կալվածատիրական իշխանութեան վերականգնման մտանդը և յերբ նա, հենց վորպէս ամբողջ թիւում, հարկադրված յեղավ համարվել խորհրդային իշխա-

նույն ժամանակ չուրջը՝ նրա համար, վորպեսզի ապահովի բուրժուական հեղափոխությունը մինչև վերջ հասցնելը և պահպանի իրեն համար այդ հեղափոխությունը պտուղները: Կենդանի կյանքի պրոցեսների այս բարդությունը ու բազմապատկերվածությունը, գիտատուրայի անմիջական սոցիալիստական խնդիրների այս «տարրերինակ» միահյուսումը՝ բուրժուական հեղափոխությունը մինչև վերջ հասցնելու խնդրի հետ՝ պետք է միշտ աչքի առաջ ունենալ վորպեսզի ճիշտ հասկանալ ինչպես Լենինից բերած՝ ձեր ցիտատները, այնպես եւ կուսակցական լոգունները կյանքում մարմնավորելու մեխանիզմը: Արդյոք կարելի՞ չէ ասել, թե այդ միահյուսումը խոստում է հեղափոխության յերկրորդ ետապում կուսակցության լոգունների ճիշտ չլինելու մասին, թե այդ լոգուններ չի տարբերվում հեղափոխության առաջին ետապի լոգուններից: Վոչ, չի կարելի ասել: Ընդհակառակը, այդ միահյուսումը միայն հաստատում է հեղափոխության յերկրորդ ետապում կուսակցության լոգունների ճիշտ լինելը՝ չփախաբանելով գյուղացիության հետ միասին, ընդդեմ կապիտալիստական բուրժուազիայի քաղաքում և դյուղում, հանդիմանալով պրոլետարիատի իշխանության և այլըն: Ինչո՞ւ: Նրա համար, վոր բուրժուական հեղափոխությունը մինչև վերջ հասցնելու համար՝ պետք էր նախ Հոկտեմբերին տալ պալել բուրժուազիայի իշխանությունը և հաստատել պրոլետարիատի իշխանությունը, վորովհետեւ միայն այդպիսի իշխանություն է ընդունակ բուրժուական հեղափոխությանը մինչև վերջ հասցնելու, իսկ Հոկտեմբերին պրոլետարիատի իշխանություն հաստատելու համար՝ հարկավոր էր Հոկտեմբերին մոտ նախապատրաստել ու կազմակերպել համապատասխան քաղաքական մի բանակ, ընդունակ տապալելու բուրժուազիային, ընդունակ հաստատելու պրոլետարիատի իշխանությունը, ըստ վորում կարիք չկա ապացուցելու, վոր մենք այդպիսի քաղաքական բանակ կա բողացանք նախապատրաստել ու կազմակերպել միայն այս՝ պրոլետարիատի դաշինք. չքափորադույն գյուղացիության հետ ընդդեմ բուրժուազիայի, հանդիմանալով պրոլետարիատի գիտատուրայի լոգուններին: Պարզ է, վոր առանց այդպիսի ստրատեգիական լոգունների, վորն անցկացվեց 1917 թվականի ապրիլից մինչև 1917 թվականի հոկտեմբերը, մենք չէինք կարող ունենալ այդպիսի քաղաքական բանակ, մենք չէինք կարող, նշանակում է, հաղթանակել Հոկտեմբերում, չէինք տալիս բուրժուազիայի իշխանությունը և հետևապես հնարավորություն չէինք ունենալ բուրժուական հեղափոխությունը հասցնելու մինչև վերջը:

Ահա թե ինչու չի կարելի բուրժուական հեղափոխությունը մինչև վերջ հասցնելը հակադրել հեղափոխության յերկրորդ ե-

տապի ստրատեգիական լոգուններին, վորը խնդիր ունի իրեն ապահովելու իշխանությունը գրավումը պրոլետարիատի կողմից:

Այս բոլոր «հակասություններից» խուսափելու միայն մի միջոց կա — ընդունել հեղափոխության առաջին ետապի (բուրժուազեմոկրատական հեղափոխություն) ստրատեգիական լոգունների և հեղափոխության յերկրորդ ետապի (պրոլետարական հեղափոխություն) ստրատեգիական լոգունների միջև յեղած հիմնական տարբերությունը, ընդունել, վոր հեղափոխության առաջին ետապի շրջանում մենք զնացել ենք ամբողջ գյուղացիության հետ միասին հանդիմանալ բուրժուա — դեմոկրատական հեղափոխության, իսկ հեղափոխության յերկրորդ ետապի շրջանում՝ զնացել ենք չփախաբանելով գյուղացիության հետ միասին՝ կապիտալի իշխանության դեմ, հանդիմանալով պրոլետարիական հեղափոխության: Իսկ ընդունել այդ հարկավոր է, վորովհետեւ այդ բանին պարտավորեցնում է մեզ դատակարարային ուժերի անաղիղ հեղափոխության առաջին և յերկրորդ ետապների պայմաններում: Հատկապես դեպքում չէր կարելի բացատրել այն փաստը, վոր մենք մինչև 1917 թվականի փետրվարը աշխատանք են տարել պրոլետարիատի և գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատի և 1917 թվականի փետրվարից հետո տատուրայի լոգուններով, իսկ 1917 թվականի փետրվարից հետո այդ լոգուններ փոխարինել ենք պրոլետարիատի և չփախաբանելով գյուղացիության սոցիալիստական դիկտատուրայի լոգուններով: Համաձայնվեցեք, ընկ. Յան-սկի, վոր մի լոգունների այդ փոխարինումը մյուս լոգուններով 1917 թվականի մարտ — ապրիլին՝ չի կարող բացատրվել ձեր սխեմայով:

Այս հիմնական տարբերությունը կուսակցության յերկու ստրատեգիական լոգուններին միջև՝ Լենինը մատնանշել է դեռ իր «Յեթու տակտիկա» բրոշյուրում: Կուսակցության լոգունները բուրժուա — դեմոկրատական հեղափոխության նախապատրաստման ժամանակ՝ նա ձևակերպել է այսպես.

«Պրոլետարիատը դեմոկրատական հեղաշրջումը պետք է առանի մինչև վերջը՝ իրեն միացնելով գյուղացիության մասսան, վորպեսզի ուժով ջախջախի ինքնակալության դիմադրությունը և ջախջախի բուրժուազիայի անկայունությունը» (տես հ. 8-րդ, էջ 96):

Այլ կերպ ասած՝ ամբողջ գյուղացիության հետ ընդդեմ ինքնակալության՝ բուրժուազիայի չեղդաքցումով՝ հանդիմանալով դեմոկրատական հեղաշրջման:

Ինչ վերաբերում է Կուսակցության լոգուններին սոցիալիստական հեղափոխության նախապատրաստման շրջանում, ապա նախքան ձևակերպել է այսպես.

«Պրոլետարիատը պետք է սոցիալիստական հեղաշրջում կատարի՝ միացնելով իրեն աղգաբնակություն կիսապրոլետարական տարրերի մասնախիւն, վորպեսզի ուժով ջախջախի բուրժուազիայի զինապրոլետյունը և ջլատի գյուղացիություն ու մանր բուրժուազիայի անկախությունը» (տես նույն տեղը) :

Այլ կերպ ասած՝ չքավորագույն գյուղացիություն և ընդհանրապես աղգաբնակություն կիսապրոլետարական խավերի հետ միասին ընդգեմ բուրժուազիայի՝ մանր բուրժուազիայի չեղոքացումով քաղաքում և գյուղում, հանուն սոցիալիստական հեղաշրջման :

Այս 1905 թվականին եր :

1917 թվի ապրիլին, Լենինը՝ բնորոշելով այն ժամանակվա քաղաքական դրությունը վորպես պրոլետարիատի և գյուղացիության հեղափոխական — ղեմոկրատական ղեկառնողության միաշրջումը բուրժուազիայի իրական իշխանության հետ, ասել է .

«Ընթացիկ մոմենտի յուրահատկությունը Ռուսաստանում կայանում է հեղափոխության առաջին*) ետապից, վորն իշխանությունը տվեց բուրժուազիային չնորհիվ պրոլետարիատի անբավարար գիտակցականության ու կազմակերպվածության, — նրա յերկրորդ ետապին անցնելում, վոր իշխանությունը պետք է տա պրոլետարիատի և գյուղացիության չքավորագույն խավերի*) ձեռքը» (տես Լենինի «Ապրիլյան թեզիսները» — հ. 20-րդ, էջ 88) :

1917 թվի ոգոստոսի վերջին, յերբ Հոկտեմբերին նախապատրաստվելն առաջ եր սլանում, Լենինը «Գյուղացիները և բանվորները» հատուկ հոդվածում գրել է .

«Միայն պրոլետարիատն ու գյուղացիությունը*) կարող են տաքալել միասնությունը — աշխարհին եր այն ժամանակվա վերաբերող (նկատի յե առնված 1905 թվիլ : Ի. Ստ.) մեր դասակարգային քաղաքականության հիմնական բնորոշումը : Յեւ այդ բնորոշումը ճիշտ եր : 1917 թվականի փետրվարն ու մարտը ավերող անդամ հաստատեցին այդ : Միայն չքավորագույն գյուղացիությունը (կիսապրոլետարներին, ինչպես ասում է մեր ծրագիրը) ղեկավարող պրոլետարիատը կարող է վերջացնել պատերազմը ղեմոկրատական խաղաղությանը, բուժել նրա վերքերը, սկսել անաբայման անհրաժեշտ և անհետաձգելի դարձած քայլերը դեպի սոցիալիզմ, — աշխարհին է մեր դասակարգային քաղաքականության բնորոշումը հիմա» (տես հ. 21-րդ, էջ 111) :

*) Ընդգծումն իմն է : Ի. Ստ. :

Այս չափեր է հասկանալ այնպես, թե մեզ մոտ, իբր, պրոլետարիատի և չքավորագույն գյուղացիության ղեկառնող յե հիմա : Այս, իհարկե, ճիշտ է : Մենք դնացել ենք դեպի Հոկտեմբեր պրոլետարիատի և չքավորագույն գյուղացիության ղեկառնողության լողունգի տակ և կենսագործել ենք այն Հոկտեմբերին ձեռնարկն, վորքանով վոր մենք բոլի ունեյինք ձայն եսքին ձեռնարկն, վորքանով վոր մենք բոլի ձեռնարկն, մեծամասնություն եյինք կազմում : Պրոլետարիատի և չքավորագույն գյուղացիության ղեկառնողության, սակայն, դադարեց ձեռնարկն գյուղություն ունենալ ձայն — ես-երկան «պոլոչից» հետո, ես-երկերի հետ յեղած բոլի խզումից հետո, յերբ ղեկավարությունն ամբողջությամբ և լիովին անցավ մի կուսակցության ձեռքը, մեր կուսակցության ձեռքը, վորը պետություն ղեկավարությունը է բաժանում և էի կարող բաժանել ուրիշ կուսակցության հետ : Այդ ել հենց կոչվում է մեզ մոտ պրոլետարիատի ղեկառնող :

Վերջապես, 1918 թվի նոյեմբերին, Լենինը՝ հետադարձ հայտք գցելով հեղափոխության անցած ուղու վրա, գրել է .

«Այո, մեր հեղափոխությունը բուրժուական է, բանի դեռ մենք գնում ենք գյուղացիության, վորպես ամբողջությամբ հետ միասին : Այս մենք գիտակցել ենք պարզից ել պարզ կերպով, 1905 թվից հարյուր և հազար անգամ ասել ենք, յերբեք չենք վործել պատմական պրոցեսի այդ անհրաժեշտ աստիճանը վոր ջ ցատկել անցնել, վոր էլ դեկրետներով վերացնել... Բայց 1917 թվին, ապրիլ ամսից, Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից շատ առաջ, մինչև իշխանության գրավումը*) մեր կողմից*), մենք ասել ենք բացահայտորեն և պարզաբանել ժողովրդին. հեղափոխությունը հիմա դրա է պարզաբանել չի կարող, վորովհետեւ յերկրին առաջ է գնացել, առաջ է քայլել կապիտալիզմը, մինչև չտեանված չափերի յե հասել քայքայումը, վորը պահանջում է (ցանկա նում է արդյոք դա վորեւ մեկը՝ թե վոր), պահանջում է քայլեր անել դեպի առաջ, դեպի սոցիալիզմ : Վորովհետեւ այլ կերպ առաջ գնալ, այլ կերպ վերել պատերազմից խոշտանգված յերկիրը, այլ կերպ բքեւացնել աշխատավորների և չա հագործվողների տանջանքները՝ չի կարելի : Դուրս յեկավ հենց այնպես, ինչպես ասել ենք : Հեղափոխության ընթաց-

*) Ընդգծումն իմն է : Ի. Ստ. :

քը հաստատեց մեր դատողութեան ճիշտ լինելը: Սկզբում «ամբողջ» գյուղացիութեան հետ միասին ընդդէմ միապետութեան, ընդդէմ կաթաճատեւորի, ընդդէմ միջնադարի (և քանի վոր հեղափոխութիւնը մնում է բուրժուական, բուրժուա — դեմոկրատական): Այնուհետեւ՝ չքավորապէս գյուղացիութեան հետ միասին, կիսապրոլետարիատի հետ միասին, բոլոր շահագործւողներին հետ միասին, ընդդէմ կապիտալիզմի, այդ թվում՝ ընդդէմ գյուղական հարուստների, կուլակների, սպեկուլյանտների,*) և քանի վոր հեղափոխութիւնը դառնում է սոցիալիստական» (տե՛ս Հ. 23-րդ, էջ 390-391):

Ինչպէս տեսնում եք, Լենինը բազմիցս ընդդէմ է ամբողջ խորութիւնն այն տարբերութեան, վոր կա բուրժուական — դեմոկրատական հեղափոխութեան նախապարտաւորման շրջանի առաջին ստրատեգիական լողունի և Հոկտեմբերի նախապարտաւորման շրջանի յետագայ ստրատեգիական լողունի միջև: Այնուհետ — լողունըն ե՛ւ՝ ամբողջ գյուղացիութեան հետ ընդդէմ ինքնակալութեան, այստեղ — լողունըն ե՛ւ՝ չքավորագույն գյուղացիութեան հետ ընդդէմ բուրժուազիայի:

Այն փաստը, վոր բուրժուական հեղափոխութիւնը, մինչև վերջը հասցնելը յերկարաձգվեց մի ամբողջ շրջան Հոկտեմբերից հետո, վոր, ինչ չարիւմ վոր մենք մինչև վերջը հասցրինք բուրժուական հեղափոխութիւնը, մեզ չէր կարող չհամակրել «ամբողջ» գյուղացիութիւնը, — այս փաստը, ինչպէս յես ասացի արդեն վերևում, մտադառն անգամ չի տատանի այն հիմնական դրուշը, վոր մենք դեպի Հոկտեմբեր դնացինք և հաղթանակեցինք Հոկտեմբերում չքավորագույն գյուղացիութեան հետ միասին, վոր տարալեցինք բուրժուազիայի իշխանութիւնը և հաստատեցինք պրոլետարիատի դիկտատուրան (վորի խնդիրներից մեկն էր բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջը հասցնելը) չքավորագույն գյուղացիութեան հետ միասին՝ կուլակութեան (նույնպէս գյուղացիներ) դիմադրութեան և միջակ գյուղացիութեան կողմից տատանումների պայմաններում:

Թվում է պարզ է:

3) Դուք ասա՛ք դրում եք ձեր նամակում.

Ճիշտ է արդո՞ւք այն պնդումը, թե «մենք մոտեցանք Հոկտեմբերին — դաշինք գյուղական չքավորութեան հետ՝ միջակի չեզոքացումով, — լողունդով»: Վո՞չ, ճիշտ չէ: Վերսկիւմ արդեն նշված նկատառումներից և Լենինից լեզուով

*) Ընդդէմումն իմն է: Ի. Սա.:

մեջբերումներից յերևում է, վոր այդ լողունը կարող էր ծագել միայն այն ժամանակ, յերբ «հասունացել էր դատաւարդային բաժանումը գյուղացիութեան ներքում» (Լենին), այսինքն՝ «1918 թվի ամառը և աշնան»:

Այս ցիտատից դուրս է դալիս, վոր կուսակցութիւնը միջադէպ չհեղձացնելու ուղու վրա կանգնել է, վո՞չ թե Հոկտեմբերի նախապարտաւորման և վո՞չ թե Հոկտեմբերի ժամանակ, այլ Հոկտեմբերից հետո և առանձնապէս 1918 թվից հետո, կոմբեդնից հետո: Դա միանգամայն սխալ է, ընկ. Յանսկի: Ընդհանրապէս, միջակի չեզոքացման քաղաքականութիւնը վո՞չ թե ըսկըս վել, այլ վերջացել է կոմբեդներից հետո, 1918 թվից հետո: Միջակի չեզոքացման քաղաքականութիւնը վերացվել է (և վո՞չ թե մտցրվել) մեր պրակտիկայում հենց 1918 թվից հետո: Հենց 1918 թվից հետո, 1919 թվի մարտին, Լենինը, բացելով մեր կուսակցութեան 8-րդ համագումարը, ասել է.

«Հին ժամանակվա սոցիալիզմի լատիպույն ներկայացուցիչները, — յերբ նրանք դեռ համատու էլին հեղափոխութեան և ծառայում էլին նրան թեորիապէս ու գաղափարապէս, — խոսում էլին գյուղացիութեան չեզոքացման մասին, այսինքն այն մասին, վորպէսզի միջակ գյուղացիութիւնը դարձվի յեթե վո՞չ պրոլետարիատի հեղափոխութեան ակտիվ կերպով ոգնող, ասա՛ք, գոնե՞՜ նրան չխանդարող, չհեղձ, մեր թշնամիների կողմի չկանգնող հասարակական մի խաւ: Խնդրի այս վերացական, թեորիական դրումը մեզ համար միանգամայն սխալ է: Բայց դա բավարար չէ*): Մենք մտել ենք սոցիալիստական շինարարութեան այնպիսի մի ստադիայի մեջ», — յերբ հարկաւոր է մշտել կոնկրետ, մանրամասն, գյուղի աշխատանքի փորձի վրա ստուգված, հիմնական կանոններ ու ցուցմունքներ, վորոնցով մենք պետք է ղեկավարվենք նրան համար, վորպէսզի միջակ գյուղացու նկատմամբ կանգնեմք ամուր դաշինքի հողի վրա» (տե՛ս Հ. 24-րդ, էջ 114):

Ստացվում է, ինչպէս տեսնում եք, ուղղակի հակադիր մի քան նրան, ինչի մասին խոսում եք դուք ձեր նամակում, ըստ վորում դուք այստեղ մեր իսկական կուսակցական պրակտիկան չուր եք տալիս դիւրի վրա՝ չեզոքացման սկիզբը չփոխելով նրա վերջի հետ:

Միջակը նոյն էր և տատանվում հեղափոխութեան ու հակահեղափոխութեան միջև, քանի դեռ տապալում էլին բուրժուա

*) Ընդդէմումն իմն է: Ի. Սա.:

դիտարկին; քանի վոր խորհուրդներն իշխանությունը դեռ չէր ամ-
րապնդված, վորի շնորհիվ ել հարկ յեղամ նրան չեղոքացնել:
Միջակն սկսեց շրջվել զեպի մեղ, յերբ նա սկսեց համոզվել, վոր
բուրժուազիան տապալված է «լուրջ կերպով», վոր խորհուրդ-
ներն իշխանությունն ամբողջովն է, կուլակին հաղթահարում
են, կարմիր բանակն սկսում է հաղթանակել քաղաքացիական
Փրոտարներում: Հենց այդպիսի բեկումնից հետո հնարավոր դար-
ձավ կուսակցության յերրորդ ստրատեգիական լողունը, վորը
այնք լենինը կուսակցության 8-րդ համագումարում՝ հենվելով
չքաղաքացիական վրա և ամուր դաշինք հաստատելով միջակի հետ
— առաջ, հանուն սոցիալիստական շինարարության:

Խնչպես եք կարողացել մոռանալ դուք այս հանրածանոթ
փաստը:

Ձեր նամակից լողում է սպա, վոր միջակի չեղոքացման
քաղաքականութունը պրոլետարիան հեղափոխությունն անց-
նելիս և այդ հեղափոխության հաղթանակից հետո առաջին օրե-
րին, — ճիշտ չէ, անպետք է և, այդ պատճառով ել՝ անբնու-
նելի: Դա միանգամայն սխալ է ընկ. Յան—սկի: Բանը միանգա-
մայն հակառակն է: Հենց բուրժուազիայի իշխանության տա-
պալման ժամանակ և մինչև պրոլետարիատի իշխանության ամ-
րապնդումն է, վոր ամենից չատ մե տատանվում է զիմադրում
միջակի: Հենց այդ շրջանումն է, վոր անհրաժեշտ է դաշինքը
չքաղաքացիական հետ և միջակի չեղոքացումը:

Պնդելով ձեր սխալի վրա, դուք հաստատում եք, վոր գյու-
ղացիության հարցը մեծ նշանակություն ունի վոչ միայն մեր
յերկրի համար, այլ և մյուս յերկրների համար, «վորոնք առա-
վել կամ նվազ չափով հիշեցնում են մինչհոկտեմբերյան Ռուսա-
ստանի եկնոթական»: Այս վերջինն, իհարկե, ճիշտ է: Բայց ա-
հա թե ինչ և ասում լենինը կոմիտեներին յերկրորդ կոնգրեսում
ազդարարյին հարցին վերաբերող իր թեզիսներում՝ պրոլետարա-
կան կուսակցություններն քաղաքականության մասին միջակի
նկատմամբ՝ պրոլետարիատի կողմից իշխանության գրավման
չըջանում: Չքաղաքացիական գյուղացիությունը, կամ, այլևի՛ ճիշ-
տը «աշխատավոր և շահագործվող մասսաները գյուղում» բնո-
րոշվով վորպես առանձին մի խումբ՝ բաղկացած գյուղատնտե-
սական բանվորներից, կիսապրոլետարներից կամ պարզեպիս
գյուղացիներից և մանր գյուղացիությունից, և ասք անցնելով
միջակի գյուղացիության, վորպես գյուղում առանձին խմբի հար-
ցին, լենինն ասում է.

«Միջակ գյուղացիության» տակ տնտեսական իմաս-
տով պետք է հասկանալ մանր հողագործներին, վորոնք սե-
փականության կամ արենդի իրավունքով տիրում են նույն-
պես վոչ մեծ հողամասերի, բայց ամենայն դեպս այնպիսի
հողամասերի, վորոնք կապիտալիզմի ժամանակ տալիս են,
վորպես ընդհանուր կանոն, վոչ միայն ընտանիքի աղքատիկ
ապրուստը, այլև հնարավորությունն ստանալու վորոշ ավելի
ցուկ, վորն ընդունակ է, գոնե լավագույն տնայնիքին, դառ-
նալ կապիտալ, և վորոնք բավականին հաճախ դիմում են
ուրիշ բանվորական ուժը վարձելուն... Հեղափոխական
պրոլետարիատը չի կարող իրեն առաջադրել, — ամենայն
դեպս մոտիկ ապագայի համար և պրոլետարիատի դիկտա-
տուրայի շրջանի սկզբի համար, — իրեն խնդիր դնել այդ
խափն իր կողմը դրավելու համար: Նա պետք է սահմանա-
փակվի նրան չեղոքացնելու խնդրով, այսինքն՝ «ստիպելու
նրան աշխիվ ոժանդակություն ցույց չտալ բուրժուազի-
ային՝ պրոլետարիատի դեմ մղած նրա պայքարում» (տես՝
Կոմիտեների 2-րդ կոնգրեսի աղագրական հաշվետվություն-
ներ, էջ 610—611):

Խնչպես կարելի չե սրանից հետո հաստատել, թե միջակի
չեղոքացման քաղաքականութունը կարող էր «ծագել» մեղ մոտ
«միայն» «1918 թվի ամառը և աշնանը», այսինքն՝ խորհուրդնե-
րի իշխանությունը ամրապնդելու գործում մշտական հաջողու-
թյուններից հետո:

Խնչպես տեսնում եք, պրոլետարիական կուսակցությունների
ստրատեգիական լողունը հարցը՝ զեպի սոցիալիստական հեղա-
փոխությունն անցնելու և պրոլետարիատի իշխանությունն ամ-
րապնդելու մոմենտին, նույնպես, ինչպես և միջակի չեղոքաց-
ման հարցը, այնքան ել հասարակ չէ, ինչպես դուք եք պատկե-
րացնում այդ ձեզ:

4) Վերևում բոլոր առանձիններից յերևում է, վոր ձեր կողմից
լենինի յերկրից բերված ցիտատները վոչ մի չափով չեն կարող
հակադրվել կուսակցության հիմնական լողունին՝ հեղափոխու-
թյան յերկրորդ ետապում, վորովհետև դրանք, այդ ցիտատնե-
րը՝ ա) խոսում են վոչ թե կուսակցության հիմնական լողունի
մասին Հոկտեմբերից առաջ, այլ բուրժուական հեղափոխությու-
նը մինչև վերջը հասցնելու մասին Հոկտեմբերից հետո, բ) ըը-
բանք վոչ թե հերքում, այլ հաստատում են այդ լողունի ճիշտ
լինելը: Յես արդեն վերևում ասացի և ստիպված եմ նորից կրը-

ինքել, վոր կուսակցութեան ստրատեգիական լուղունդին՝ հեղափոխութեան յերկրորդ ետապում, պրոլետարիատի կողմից իշխանութեան վրձն գրավման շրջանում, լուղունդ, վորի գլխավոր թեման հանդիսանում է իշխանութեան հարցը, — չի կարելի համարել բուրժուական հեղափոխութիւնը մինչև վերջը հասցնելու ինքիւրը, վորն անց է կացվում պրոլետարիատի կողմից իշխանութիւնը գրավելուց հետո ընկած շրջանում:

5) Դուք խոսում եք ընկ. Մոլոտովի՝ «Պրամիա»-ում տրւած «Բուրժուական հեղափոխութեան մասին մեր յերկրում» հայտնի հոգւածի մասին (1927 թ. մարտի 12), վորը և, յերեւում է, «գրել է» ձեզ դիմելու ինձ՝ բացատրութեան համար: Յետ չգիտեմ, ինչպես եք կարդում դուք հոգւածները, ընկ. Յան—սկի: Յետ ել եմ կարդացել ընկ. Մոլոտովի հոգւածը և կարծում եմ, վոր նա վոչ մի չափով չի հակասում այն բանին, ինչ ասված է մեր կուսակցութեան 14-րդ համագումարում տրւած իմ զեկուցման մեջ՝ գլուղացիութեան վերաբերյալ կուսակցութեան լուղունդները մասին: Իր հոգւածում ընկ. Մոլոտովը խոսում է վոչ թե կուսակցութեան հիմնական լուղունդի մասին Հոկտեմբերի շրջանում, այլ այն մասին, թե, վորքանով վոր կուսակցութիւնը Հոկտեմբերից հետո բուրժուական հեղափոխութիւնը հասցրել է մինչև վերջը, նա վայելել է բոլոր գլուղացիների համակրանքը: Բայց յետ արդեն ասացի փերելում, վոր այդ փաստի արձանագրումը չի բացատրում, այլ ընդհակառակը, հաստատում է ճշտութիւնն այն հիմնական դրույթի, վոր մենք տարաբանքից բուրժուալիստի իշխանութիւնը և հաստատեցինք պրոլետարիատի դիկտատուրան չքաղաքուց գլուղացիութեան հետ միասին չեղոքացնելով միջակին՝ ընդդէմ քաղաքի և գլուղի բուրժուալիստի, վոր առանց դրան մենք չենք կարողանա բուրժուական հեղափոխութիւնը հասցնել մինչև վերջը:

«Բուլչեիկ» № 6—8,
1927 թ. ապրիլի 15.

(Ստալին «Լենինիգիտի հարցերը» 10-րդ հրատ. էջ 151—160):

ԳՅՈՒՂԻ ԱԺԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

ՃԱՌ՝ ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՍԻ (Բ) ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՅԵՎ ԿՎՀ-Ի ՄԻԱՅՅԱԼ
ՊԼԵՆՈՒՄՈՒՄ 1933 Թ. ՀՈՒՆՎԱՐԻ 11-ԻՆ

Ընկերներ, յետ կարծում եմ, վոր ճատարտները ճիշտ նկարագրեցին կուսակցական աշխատանքի դրութիւնը գլուղում, նրա թերութիւնները, նրա արժանիքները, առանձնապէս նրա թերութիւնները: Յեյ ամենայն դեպս, ինձ թվում է, թե նրանք չասացին ամենագլխավորը մեր աշխատանքի թերութիւններին վերաբերյալ գլուղում, բաց չարին այդ թերութիւնների արմատները: Իսկ մինչ դեռ այդ կողմը մեզ համար ամենամեծ շահագրգռութիւն է ներկայացնում: Այդ պատճառով թույլ տը վեք իմ կարծիքս հայտնել գլուղի մեր աշխատանքի թերութիւններին մասին, արտահայտել այն ամբողջ շխտակութեամբ, վորը հասուկ է բոլշևիկներին:

Ինչո՞ւմ է կայանում մեր աշխատանքի գլխավոր թերութիւնը գլուղում վերջին տարւա ընթացքում, 1932 թվի ընթացքում:

Գլխավոր թերութիւնը կայանում է նրանում, վոր հացամթերումներն այս տարի մեզ մոտ ընթացաւ մեծ դժուարութիւններով, քան նախորդ տարին, քան 1931 թվին:

Բացատրել այդ բերքի մատ դրութեամբ վոչ մի կերպ չի կարելի, վորովհետեւ այս տարի մեզ մոտ բերքը վատ չեք, այլ ամէլի լավ, քան անցյալ տարի: Վոչ վոք չի կարող բացատրել, վոր ընդհանուր հացահատքը 1932 թվին ավելի շատ էր, քան 1931 թվին, յերբ յերաչտը ԽՍՀՄ-ի Հյուսիս-Արեւելքի 5 հիմնական շրջաններում զգալիորեն կրճատեց յերկրի հացի հաշվեկշիռը: Իհարկէ, մենք 1932 թվին բերքի վորոշ կորուստներ ունեցանք՝ Կուբանում և Տեքսկում, այլև Ուկրաինայի վորոշ շրջաններում տիրող կլիմայական անբարենպաստ պայմանների հետեւանքով: Բայց կասեմ չի կարող լինել նրանում, վոր այդ կորուստները չեն կաղմում նույնիսկ կես մասն այն կորուստների, վորոնք տեղի ունեցան 1931 թվին՝ չնորհիվ յերաչտի ԽՍՀՄ Հյուսիս — Արեւելքի շրջաններում: Հետեւապէս, 1932 թվին մենք

յերկրում ավելի շատ հաց ենք ունեցել, քան 1931 թվին: Յեւ
արեւուստանային, չնայած այդ հանգամանքին, 1932 թվին մեզ
մոտ հացամթերումներն ընթացան մեծ զգալարություններով,
քան նախորդ տարին:

Ինչո՞ւմն է բանն այստեղ: Վո՞րտեղ և մեր աշխատանքի այս
թերության պատճառը: Ինչո՞ւ բացատրել այս անհամապատաս-
խանությունը:

1) Դա ամենից առաջ բացատրվում է նրանով, վոր մեր ըն-
կերները տեղեւորում, մեր գյուղական աշխատողները չեն կարո-
ղացել հաշվի առնել նոր իրադրութիւնը գյուղում, վորն ստիպ-
ված է հացի կոլտնտեսային առևտրի հայտարարումով: Յեւ
հենց նրա համար, վոր նրանք հաշվի չեն առել նոր իրադրու-
թյունը, հենց այդ պատճառով նրանք չեն կարողացել վերական-
գել նոր հանգույժ՝ կիրառել նոր իրադրութիւնը: Քանի դեռ
չկար հացի կոլտնտեսային առևտուրը, քանի դեռ չկար հացի
յերկու գին, պետական և շուկայական, — իրադրութիւնը գյու-
ղում մեկն էր: Հացի կոլտնտեսային առևտրի հայտարարումով
իրադրութիւնը պետք է խիստ փոխվեր, վորովհետև կոլտնտե-
սային առևտուր հայտարարելը նշանակում է հացի շուկայական
գնի լեզալացում, ավելի բարձր գնի, քան սահմանված պետա-
կան գինը: Կարիք չկա ասացուցելու, վոր այս հանգամանքը
գյուղացիների մոտ պետք է վորոշ զգուշութիւն առաջացներ՝
պետութեանը հաց հանձնելու գործում: Գյուղացին դատում էր
այսպես. «Հացի կոլտնտեսային առևտուր է հայտարարված, լե-
զալացված է շուկայական գինը, շուկայում հացի նույն քանա-
կության համար յես կարող եմ ստանալ ավելի շատ, քան հացը
պետութեանը հանձնելիս, — հետևապես քանի յես տվեմ համ,
յես հացը պետք է փոքր ինչ յերկար պահեմ, այն պետութեանը
հանձնեմ ավելի քիչ, թողնեմ այն կոլտնտեսային առևտրի հա-
մար ավելի շատ և արդիւնավոր հասնեմ այն բանին, վորպէսզի
ծախված հացի նույն քանակութեան համար ավելի շատ ստա-
նամ»:

Ամենահստարակ և բնական տրամաբանութիւն:

Իսկ այստեղ զգալարութիւնը նրանումն է, վոր մեր
գյուղական աշխատողները, ամենայն դեպս նրանցից՝ շատերը,
չեն հասկացել այդ հայտարար և բնական բանը: Ուրհագոյին իշ-
խանութեան առաջադրանքները չտապալելու համար, կոմունիստ-
ները պետք է այս նոր իրադրութեան պայմաններում հացահատա-
քի առաջին իսկ որերից, դեռ 1932 թ. հուլիս ամսում, — նրանք
պետք է ամեն կերպ ուժեղացնէին ու շտապեցնէին հացամթե-

րումները: Այդ պահանջում էր իրադրութիւնը: Իսկ ի՞նչպէս
վարվեցին նրանք գործնականում: Հացամթերումները շտապեց-
նելու փոխարեն՝ նրանք սկսեցին շտապեցնել ամեն տեսակի ֆոն-
դերի ստեղծումը, դրանով իսկ ուժեղացնելով հաց հանձնողնե-
րի զգուշարութիւնը՝ պետութեան հանդէպ իրենց պարտավո-
րութիւնների կատարման գործում: Չհասկանալով նոր իրադ-
րութիւնը, նրանք սկսեցին վախենալ վոչ թե նրանից, թե գյու-
ղացիների զգուշարութիւնը հացահանձնման գործում կարող
է արգելակել հացամթերումները, այլ սկսեցին վախենալ նրա-
նից, թե գյուղացիները դիմի չեն ընկնի մի քիչ պահելու հացը՝
հետո այն շուկա դուրս բերելու համար կոլտնտեսային առևտրի
գծով և, չլինի թե, կվերցնեն ու կտան ամբողջ հացն երևաւոր
ներքին:

Այլ կերպ ասած, մեր գյուղական կոմունիստները, ամե-
նայն դեպս նրանցից մեծամասնութիւնը, կոլտնտեսային առև-
տուրն ըմբռնեցին միայն նրա դրական կողմով, հասկացան և
յուրացրին նրա դրական կողմը, բայց բոլորովին չհասկացան
ու չյուրացրին կոլտնտեսային առևտրի բացասական կողմերը, —
չհասկացան այն, վոր կոլտնտեսային առևտրի բացասական կող-
մերը կարող են պետութեանը խոշոր վնասներ պատճառել, յե-
թե նրանք, այսինքն կոմունիստները, չսկսեն հացահատաքման
առաջին իսկ որից ամեն կերպ շտապեցնել հացամթերման կամ-
պանիան:

Յեւ այս սխալը թույլ էր տվել վոչ միայն կոլտնտեսու-
թիւններում աշխատողների կողմից: Դա թույլ տրվեց նաև
խորհրդային կոլտնտեսային գերեկատուների կողմից, վորոնք հան-
ցադործորեն պահելով պետութեանը հանձնելու յենթակա հացը՝
սկսեցին ծախել այն դրսում ավելի բարձր գնով:

Հացի կոլտնտեսային առևտրի կապակցութեամբ տեղեւոր-
այս նոր իրադրութիւնը հաշվի առա՞ն արդյոք Ժողկոմխորհն
ու Կենտկոմն իրենց հայտնի վորոշման մեջ՝ կոլտնտեսային ա-
ռևտրի ծախված մասին: Այո, հաշվի առան: Այդ վորոշման
մեջ ուղղակի ասվում է, թե հացի կոլտնտեսային առևտուրը
կարելի յես բանալ միայն այն բանից հետո, յերբ ամբողջու-
թեամբ ու ընդունաբերաբար կլինի հացամթերումների պլանը
և հախաբված կլինի սերմերը: Այնտեղ ուղղակի ասված է, թե
միայն հացամթերումների ու սերմի ամբարումների ավարտու-
մից հետո, մոտաօրոքայեա առ 1933 թվի հունիսի 15-ը — մի-
այն այս պայմանների կատարումից հետո կարելի կլինի բաց
անել հացի կոլտնտեսային առևտուրը: Իրենց այդ վորոշումով

յերկրում ավելի շատ հաց ենք ունեցել, քան 1931 թվին: Յեւ
արեւմտամենախիւլ, չնայած այդ հանգամանքին, 1932 թվին մեղ
մոտ հացամթերումներն ընթացան մեծ զգալարություններով,
քան նախորդ տարին:

Ինչո՞ւմն է բանն այստեղ: Վո՞րտեղ և մեր աշխատանքի այս
թերության պատճառը: Ինչո՞ւ ընթացատրել այս անհամապատաս-
խանությունը:

1) Դա ամենից առաջ ընթացատրվում է նրանով, վոր մեր ըն-
կերները տեղեւորում, մեր գյուղական աշխատողները չեն կարո-
ղացել հաշվի առնել նոր իրադրութիւնը գյուղում, վորն ստիպ-
ված է հացի կոլտնտեսային առևտրի հայտարարումով: Յեւ
հենց նրա համար, վոր նրանք հաշվի չեն առել նոր իրադրու-
թյունը, հենց այդ պատճառով նրանք չեն կարողացել վերական-
գում ընդհանուր հանդով՝ կիրառել նոր իրադրութիւնը: Քանի դեռ
չկար հացի կոլտնտեսային առևտուրը, քանի դեռ չկար հացի
յերկու գին, պետական և շուկայական, — իրադրութիւնը գյու-
ղում մեկն էր: Հացի կոլտնտեսային առևտրի հայտարարումով
իրադրութիւնը պետք է խիստ փոխվեր, վորովհետև կոլտնտե-
սային առևտուր հայտարարելը նշանակում է հացի շուկայական
գնի լեզալացում, ավելի բարձր գնի, քան սահմանված պետա-
կան գինը: Կարիք չկա ասացնելու, վոր այս հանգամանքը
գյուղացիների մոտ պետք է վորոշ զգուշութիւն առաջացներ՝
պետութեանը հաց հանձնելու գործում: Գյուղացին դատում էր
այսպէս. «Հացի կոլտնտեսային առևտուր է հայտարարված, լե-
զալացված է շուկայական գինը, շուկայում հացի նույն քանակ-
կութեան համար յետ կարող եմ ստանալ ավելի շատ, քան հացը
պետութեանը հանձնելիս, — հետևապէս քանի յետ տխմար չեմ,
յետ հացը պետք է փոքր ինչ յերկար պահեմ, այն պետութեանը
հանձնեմ ավելի քիչ, թողնեմ այն կոլտնտեսային առևտրի հա-
մար ավելի շատ և ազգայնով հաւանեմ այն բանին, վորպեսզի
ծախված հացի նույն քանակութեան համար ավելի շատ ստա-
նամ»:

Ամենահստարակ և բնական արամարանութիւն:

Բայց այստեղ զգալիութիւնը նրանումն է, վոր մեր
գյուղական աշխատողները, ամենայն դեպս նրանցից՝ շատերը,
չեն հասկացել այդ հայտարար և բնական բանը: Խորհրդային իշ-
խանութեան առաջադրանքները չտարակելու համար, կոմունիստ-
ները պետք է այս նոր իրադրութեան պայմաններում հացահատ-
քի առաջին իսկ որերից, դեռ 1932 թ. հուլիս ամսում, — նրանք
պետք է ամեն կերպ ուժեղացնէին ու շտապեցնէին հացամթե-

րումները: Այդ պահանջում էր իրադրութիւնը: Իսկ ինչպէս
վարկեցին նրանք գործնականում: Հացամթերումները շտապեց-
նելու փոխարեն՝ նրանք սկսեցին շտապեցնել ամեն տեսակի ֆոն-
դերի ստեղծումը, դրանով իսկ ուժեղացնելով հաց հանձնողնե-
րի զգուշավորութիւնը՝ պետութեան հանդէպ իրենց պարտաւո-
րութիւնների կատարման գործում: Չհասկանալով նոր իրադ-
րութիւնները, նրանք սկսեցին վախենալ վոչ թե նրանից, թե գյու-
ղացիների զգուշավորութիւնը հացահանձնման գործում կարող
է արգելակել հացամթերումները, այլ սկսեցին վախենալ նրա-
նից, թե գյուղացիները գլխի չեն ընկնի մի քիչ պահելու հացը՝
հետո այն շուկա դուրս բերելու համար կոլտնտեսային առևտրի
գծով և, չլինի թե, կվերցնեն ու կտան ամբողջ հացն ելեվատոր
ներին:

Այլ կերպ ասած, մեր գյուղական կոմունիստները, ամե-
նայն դեպս նրանցից մեծամասնութիւնը, կոլտնտեսային առև-
տուրն ըմբռնեցին միայն նրա դրական կողմով, հասկացան և
յուրացին նրա դրական կողմը, բայց բոլորովին չհասկացան
ու չյուրացին կոլտնտեսային առևտրի քաղաքական կողմերը, —
չհասկացան այն, վոր կոլտնտեսային առևտրի քաղաքական կող-
մերը կարող են պետութեանը խոշոր վնասներ սրտաճառել, յե-
թե նրանք, այսինքն կոմունիստները, չսկսեն հացահատքի
առաջին իսկ որից ամեն կերպ շտապեցնել հացամթերման կամ-
պանիան:

Յեւ այս սխալը թույլ էր ավել վոչ միայն կոլտնտեսու-
թիւններում աշխատողների կողմից: Դա թույլ տրվեց նաև
խորհրդատեսութիւնների դիրեկտորների կողմից, վորոնք հա-
ցագործորեն պահելով պետութեանը հանձնելու յենթակա հացը՝
սկսեցին ծախել այն դրսում ավելի բարձր գնով:

Հացի կոլտնտեսային առևտրի կապակցութեամբ ստեղծված
այս նոր իրադրութիւնը հաշվի առնել արդյոք Ժողկոմխորհն
ու Կենտկոմն իրենց հայտնի վորոշման մեջ՝ կոլտնտեսային ա-
ռևտրի ծախվման մասին: Այո, հաշվի առան: Այդ վորոշման
մեջ ուղղակի ստվում է, թե հացի կոլտնտեսային առևտուրը
կարելի չէ բանալ միայն այն բանից հետո, յերբ ամբողջու-
թեամբ ու լիովին կատարված կլինի հացամթերումների արտա-
ւած և հախալված կլինի սերմերը: Այնտեղ ուղղակի ասված է, թե
և միայն հացամթերումների ու սերմի ամբարումների արտա-
ւած միայն հացամթերումների ու սերմի հոնավարի 15-ը — մի-
ջից հետո, մոտավորապէս առ 1933 թվի հունվարի 15-ը — մի-
այն այս պայմանները կատարումից հետո կարելի կլինի բաց
անել հացի կոլտնտեսային առևտուրը: Իրենց այդ վորոշումով

Ժողովում խորհն ու Կենտկոմը վարժեա ասելիս լինելն մեր գլու-
ղահան աշխատողներին — մի խափանք ձեր ուշադրությունն
ածեն մի տեսակի Փոնդերի և պաշարների հոգսով, մի հետամաք
գլխավոր խնդրից, ծավալեցեք հացամթերումները հացահատի
քի առաջին խոկ որից և արագացրեք դրանք, վորովհետև առա-
ջին պատգամն է—հացամթերումները պլանի մատարումը, յերկ
րորդ պատգամը—սերմերի ամբարումը, և միայն այս պայման
ները կատարելուց հետո կարող եք սկսել և ծավալել հացի կոլ
տնտեսային առևտուրը:

Կենտկոմի Գաղբյուրոյի և Ժողկոմխորհի սխալը, դուցե
նրանումն էր, վոր նրանք վոչ բախականաչափ համառությամբ
եյին ընդդէմ գործի այդ կողմը և վոչ-բախականաչափ խիստ
եյին նախադուշացրել մեր գլուղական աշխատողներին՝ կոյտն
տեսային առևտրի մեջ թաղնված վտանգների մասին: Բայց վոր
նրանք այդ վտանգների մասին նախադուշացրել էյին և նախա
դուշացրել էյին բախականաչափ պարզ վերալով, — դրանում
վոչ մի կասկած չի կարող լինել: Պետք է խոստովանել, վոր
Կենտկոմն ու Ժողկոմխորհը վորոչ չափով դերազնահատել էյին
մեր անդերում աշխատողներին, վոչ միայն չըջանային, այլ և
մի շարք մարդային աշխատողներին լենինյան կոմկոմսոմիստներն
ու չըջահայեցողութունը:

Գուցե պետք չէ՞ հացի կոյտնտեսային առևտուրը հայտա-
բարել: Գուցե դա սխալումն էր, առանձնապես յեթե նկատի
առնվի այն հանդամանքը, վոր կոյտնտեսային առևտրին հատուկ
են վոչ միայն դրական, այլ և վորոչ բացասական կողմեր:

Վոչ, դա սխալ չէր: Վոչ մի հեղափոխական միջոցառում
չի յերաշխայնորված վորոչ բացասական կողմերից, յեթե այն
ճիշտ չի անցկացվում: Նույնը պետք է ասել և հացի կոյտնտե-
սային առևտրի մասին: Կոյտնտեսային առևտուրը պետք է ձե-
ռնառու լինի ինչպես գլուղին, այնպես էլ քաղաքին, ինչպես
բանվոր դասակարգին, այնպես էլ գլուղացիությանը: Յեւ հենց
նրա համար, վոր դա ձեռնառու չէր, պետք էր այդ մտցնել:

Ինչո՞վ են ղեկավարվել Ժողկոմխորհն ու Կենտկոմը՝ հացի
կոյտնտեսային առևտուր մտցնելով:

Ամենից առաջ նրանով, վորպեսզի ընդարձակեն ապրանքա-
չըջանառության բաղան քաղաքի և գլուղի միջև ու բարելավեն
բանվորների մատակարարումը գլուղատնտեսական մթերքներով,
իսկ գլուղացիներին՝ քաղաքային արտադրանքներով: Կասկած
չի կարող լինել, վոր դրա համար միմիայն պետական ու կո-
ոպերատիվ առևտուրը բախական չէ: Ապրանքաչըջանառության
այդ մասնալիները պետք է յրացնել նոր կանաչով—կոյտնտեսային

առևտրով: Յեւ մենք լրացրինք նրանց, մտցնելով կոյտնտեսա-
յին առևտուր:

Նրանք ղեկավարվել են, ապա, նրանով, վորպեսզի հացի
կոյտնտեսային առևտրի ոգնությամբ կոյտնտեսականին յեկամբ
աի լրացուցիչ աղբյուր աան և ամրապնդեն նրա տնտեսական դը
րությունը:

Նրանք ղեկավարվել են, վերջապես, նրանով, վորպեսզի
կոյտնտեսային առևտուր մտցնելով՝ գլուղացուն նոր մղում աան
կոյտնտեսությունների աշխատանքը բարելավելու համար, ինչ-
պես ցանքսի գծով, այնպես էլ հացահատիքի գծով:

Դուք գիտեք, վոր Ժողկոմխորհի և Կենտկոմի բոլոր այս
նկատառումներն ամբողջությամբ ու լիովին հաստատվեցին կոյ
տնտեսությունների կյանքի փաստերով վերջին ժամանակներս:
Կոյտնտեսությունների ամրապնդման պրոցեսի ուժեղացումը,
կոյտնտեսություններից դուրս դուրս դադարեցումը, մենատն-
տեսների աճող ձգտումը դեպի կոյտնտեսությունները, կոյտն-
տեսականների՝ մեծ ընտրությամբ նոր անդամներ ընդունելու
ձգտումը,—այս բոլորը և շատ նման բաներ աներկբայելիորեն
խոսում են այն մասին, վոր կոյտնտեսային առևտուրը վոչ մի-
այն չի թուլացի, այլ ընդհակառակը, ուժեղացրել ու ամրապնդ
վել և կոյտնտեսությունների դրությունը:

Հետևապես, գլուղի մեր աշխատանքի թերությունները քա
ցատրվում են վոչ թե կոյտնտեսային առևտրով, այլ նրա վոչ-
միշտ ճիշտ կիրառումով, նոր իրադրությունը հաջի առնել չկա
քողանալով, չկարողանալով վերակառուցել իրենց շարքերը նոր
իրադրության կիրառումով, վորն առաջացել և հացի կոյտնտե-
սային առևտրի հայտարարումով:

2) Գլուղում մեր աշխատանքի թերությունների յերկրորդ
պատճառը կայանում է նրանում, վոր մեր լրիկները տեղե-
րում,—և վոչ միայն այդ ընկերները,—չեն հասկացել գլուղում
մեր աշխատանքի պայմանների փոփոխությունները, վորում ա-
ռաջացել են հացային հիմնական չըջաններում կոյտնտեսություն
ճեղի տիրապետող դրության հաստատման կարգակցությամբ:
Մենք բոլորս էլ ուրախ ենք նրանով, վոր անտեսության կոյտն
տեսային ձեռք դարձել է տիրապետող ձե մեր հացային չըջաննե
րում: Բայց բոլորը չեն, վոր հասկանում են այն, վոր այդ
հանդամանքը վոչ թե պակասեցնում, այլ մեծացնում է մեր
հոգևերը և մեր պատասխանատվությունը գլուղական տնտեսու-
թյան դարգացման դրժում: Շատերը կարծում են, թե քանի
վոր արագ կերպով հասել ենք, առենք, 70 կամ 80 տոկոս կոյնկ
տիվացման այս կամ այն չըջանում, այս կամ այն մարդում,

ապա դրանով արդեն ամեն ինչ տրված և և մենք գործը կարող ենք հանձնել իրերի բնական ընթացքին, գործը հանձնել ինքնահոսին, յենթադրելով, վոր կոլեկտիվացումն ինքը կանի իր գործը, ինքը կրարձրացնի գյուղական տնտեսությունը: Բայց դա, ընկերներ, խորը մոլորություն է: Արդարև, կոլեկտիվ տնտեսություն անցումը, վորպես տնտեսություն տիրապետող ձևի, չի պակասեցնում, այլ մեծացնում է մեր հոգսերը գյուղական տնտեսության մասին, չի պակասեցնում, այլ մեծացնում է կոմունիստների ղեկավար դերը գյուղական տնտեսության վերելքի գործում: Ինքնահոսը հիմա ավելի քան յերևի վտանգավոր է գյուղական տնտեսության դարգացման գործի համար: Ինքնահոսը հիմա կարող է կործանել ամբողջ գործը:

Գանի դեռ գյուղում տիրապետում էր մենատնտեսը, կուսակցությունն իր միջամտությունը գյուղական տնտեսության դարգացման գործում կարող էր սահմանափակել ուսուցիչության, խորհրդի կամ նախադուլչացման առանձին ակտերով: Այն ժամանակ մենատնտեսը պետք է ինքը հոգար իր տնտեսության մասին, վորովհետև վոչ վոքի վրա չէր կարող պատասխանատվություն զգել այն տնտեսության համար, վորը միայն նրա անձնական տնտեսությունն էր, և վոչ վոքի վրա հույս դնել չէր կարող, բացի ինքն իրենից: Այն ժամանակ մենատնտեսը պետք է ինքը հոգար ցանքսի մասին, հացահատիքի մասին և բնօգտնարապես գյուղատնտեսական աշխատանքի բոլոր արդյունքների մասին, յեթե նա չէր ուզում առանց հացի մնալ և քաղցի դոհ դառնալ: Կոլեկտիվ տնտեսությունն անցնելով գործն էյապես վոխվեց: Կոլտնտեսությունը մենագիր տնտեսությունն չէ: Կոլտնտեսականներն ալոպես ել հենց առում են հիմա. «Կոլտնտեսությունն իմն է և իմը չէ, դա իմն է, բայց դրա հետ միասին դա պատկանում է Իմանին, Ֆիլիպին, Միխայիլին և Կոլտնտեսություն մյուս անդամներին, Կոլտնտեսությունն ընդհանուր է»: Հիմա նա, Կոլտնտեսականը, յերեկվա մենատնտեսը և արտոբար կոլեկտիվիստը, — հիմա նա կարող է պատասխանատվությունը զգել և կարող է հույս դնել Կոլտնտեսության մյուս անդամների վրա, իմանալով՝ վոր Կոլտնտեսությունն իրեն առանց հացի չի թողնի: Այդ պատճառով նա, Կոլտնտեսականը, հոգսեր ավելի քիչ ունի, քան անհատական տնտեսության ժամանակ եք, վորովհետև տնտեսության հոգսերն ու պատասխանատվությունը բաժանված է այժմ բոլոր Կոլտնտեսականների միջև:

Իսկ ի՞նչ է հետևում սրանից: Իսկ սրանից հետևում է այն, վոր տնտեսությունը վարելու համար պատասխանատվության ծանրություն կենտրոնը հիմա առանձին գյուղացիներին տեղա-

վորելով է Կոլտնտեսություն ղեկավարության վրա, Կոլտնտեսություն ղեկավարող կորիզի վրա: Հիմա գյուղացիները տնտեսություն հոգատարությունը և գործի բանական կառավարումը դա հանջում են վոչ թե իրենց իրենցից, այլ Կոլտնտեսության ղեկավարությունից, կամ, ավելի ճիշտը, վոչ այնքան իրենց իրենցից, վորքան Կոլտնտեսության ղեկավարությունից: Իսկ ի՞նչ է նշանակում այդ: Այդ նշանակում է, վոր կուսակցությունը հիմա արդեն չի կարող սահմանափակվել միջամտության առանձին ակտերով՝ գյուղատնտեսական դարգացման արդյունքում: Նա հիմա պետք է Կոլտնտեսությունների ղեկավարությունն իր ձեռքը վերցնի, իր վրա վերցնի պատասխանատվությունն աշխատանքի համար և ողնի կոլտնտեսականներին իրենց տնտեսությունն առաջ տանելու՝ զխուսթյան և տեխնիկայի ավարտների հիման վրա:

Բայց այս բոլորը չէ: Կոլտնտեսությունը խոշոր տնտեսություն է: Բայց խոշոր տնտեսությունը չի վարելի վարել առանց պլանի: Խոշոր տնտեսությունը հողագործություն մեջ, վորն ընդգրկում է հարյուրավոր, իսկ յերբեմն նաև հարյուրավոր արհեստություններ, կարող է վարվել միայն պլանային ղեկավարություն կարգով: Առանց դրան նա պետք է կործանվի և փլվի: Ահա ձեզ ելի մի նոր պայման Կոլտնտեսային կարգերի ժամանակ, վորն արմատապես տարբերվում է մենագիր մասը տնտեսակ, վորն արմատապես տարբերվում է վարելի՞ յե արդյուք արդարև սությունը վարելու պայմաններից: Կարելի՞ յե արդյուք արդարև սի տնտեսությունը վարելը թողնել, այսպես կոչված, իրերի բնասի տնտեսությունը վարելը միայն պլանային ղեկավարություն կարգով: Առանց դրան համար Կոլտնտեսությունը պետք է տալահովել տարրական դրագետ մարդկանց վորոշ միլիոնավոր, վորոնք ընդունակ լինեն պլանավորելու տնտեսությունը և վարելու այն կարգակերպով կերպով: Հասկանալի յե, վոր առանց խորհրդային լիշանություն սիսեմատիկ միլիոնավորությունը կոլտնտեսային շինարարության գործում, առանց նրա տխրամատիկ ողնությունը կարգավորել արդարև տնտեսությունն անհնար յին է:

Իսկ ի՞նչ է հետևում սրանից: Իսկ սրանից հետևում է այն, վոր Կոլտնտեսային կարգը վոչ թե նվազեցնում, այլ մեծացնում է կուսակցության ու կառավարության հոգսերը և պատասխանատվությունը գյուղական տնտեսության դարգացման նկատմամբ: Սրանից հետևում է, վոր կուսակցությունը, յեթե նա ցանկանում է ղեկավարել Կոլտնտեսային շարժումը, պետք է մանի նում և ղեկավարել Կոլտնտեսային ղեկավարության քոլոր Կոլտնտեսային կյանքի և Կոլտնտեսային ղեկավարության քոլոր մանրամասնությունների մեջ: Սրանից հետևում է, վոր կուսակցությունը պետք է վոչ թե նվազեցնի, այլ բարձրադասակի իր

կապերը կորստեսուությունների հետ, վոր նա պետք է իմանա
կորստեսուությունների մեջ տեղի ունեցող ամեն ինչը, վորպեսզի
իր ժամանակին հասնի ոգնության և կանխի կորստեսուությունն
ինն սպառնացող վտանգը:

Իսկ ի՞նչ ենք տեսնում մենք գործնականում: Գործնակա-
նում մենք տեսնում ենք մի ամբողջ շարք չըջանալիս ու մաքրա-
յին կազմակերպությունների կտրվածությունը կորստեսուություն
ների նյանքից, նրանց հարցումներից: Նստում են մարդիկ դրա
սենյակներում և ինքնաբերական ճոճացնում գրիչները, չեկա-
տելով, վոր կորստեսուությունները դարգացումն ընթանում և
բյուրեղացումն զրատենյակներ կողքով: Առանձին զեպերում
կտրվածությունը կորստեսուություններից հասել և աշխուշ, վոր
յերկրային կազմակերպությունների մի քանի անդամներ՝ իրենց
յերկրում գտնվող կորստեսուությունների գործերի մասին տեղե-
կացել են վոչ թե համարադարձական չըջանալիս վաղմակերպու-
թյուններից, այլ կենսական անդամներից Մոսկվայում: Այս ցա-
վայի յե, բայց դա փաստ է, ընկերներ: Անհատական տնտեսու-
թյունից դեպի կորստեսուություններ անցնելը պետք և հանդեպներ
գյուղում կոմունիստների ղեկավարության ուժեղացմանը: Իսկ
գործնականում մի շարք զեպերում այդ անցումը հանդեպներ և
այն բանի, վոր կոմունիստները հանդատացել են դալիսիներ Վո-
րա, պարծենալով կոլեկտիվացման բարձր տոկոսով և գործը
մատնել են ինքնահոսի, գործը թողել են իրերի բնական ընթաց-
քին: Կորստեսուության տնտեսության պլանային ղեկավարության
պրոբլեմը պետք էր հանդեպներ կոմունիստների ղեկավարության
ուժեղացմանը գյուղում: Իսկ գործնականում մի շարք զեպեր-
ում այն և ստացվել, վոր կոմունիստները չեղած են դարձել,
իսկ կորստեսուություններում կառավարել են նախկին սպիտակ
ոֆիցերները, նախկին պետյուրականները և ընդհանրապես բան
վորները ու գյուղացիների թշնամիները:

Արդարև ինչ և գյուղում մեր աշխատանքի թերությունների
յերկրորդ պատճառը:

3) Գյուղում մեր աշխատանքի թերությունների յերրորդ
պատճառը կայանում է նրանում, վոր մեր շատ ընկերներ ղերա
դնահատել են կորստեսուությունները, վորպես տնտեսության
նոր ձև, գերադնահատել և այն դարձրել են սուրբապատկեր:
Նրանք վորոշել են, վոր քանի վոր տրված են կորստեսուություն
ները, վորպես տնտեսության սոցիալիստական ձև, — սուր արա-
նով արդեն տրված է ամեն ինչ, դրանով արդեն ապահովված և
կորստեսուությունների գործերի ճիշտ վարումը, կորստեսուության
տնտեսության ճիշտ պլանավորումը, կորստեսուություններն որի

նախկին սոցիալիստական տնտեսություններ դարձնելը: Նրանք
չեն հասկացել, վոր կորստեսուություններն իրենց կազմակերպ-
չական կառուցվածքի իմաստով դեռևս թույլ են և կարելի ունեն
բուրջ ոգնության կուսակցության կողմից, ինչպես նրանց հա-
մար ստուգված բուրձնիկյան կադրեր մատակարարելու իմաստով,
այնպես ել կորստեսուության գործերի ընթացիկ ղեկավարության
իմաստով: Բայց այս բոլորը չե, և նույնիսկ վոչ գլխավորը:
Գլխավոր թերությունն այստեղ կայանում է նրանում, վոր մեր
շատ ընկերներ գերադնահատել են իրենց կորստեսուությունների,
վորպես գյուղական տնտեսության կազմակերպման նոր ձևի ու-
ժերն ու հնարավորությունները: Նրանք չեն հասկացել այն, վոր
կորստեսուությունն ինքն բառ ինքնան, չնայած նրան, վոր նա
հանդիսանում է տնտեսության սոցիալիստական ձև, — դեռևս չի
յերաշխարհում ամեն տեսակի վտանգներից և կորստեսուության
ղեկավարության մեջ ամեն տեսակի հակահեղափոխական տարրե-
րի ներթափանցումից, չեն յերաշխարհում այն բանից, վոր վո-
բուց պայմաններում կորստեսուությունները հակախորհրդային
տարրերի կողմից կարող են ոգտագործվել իրենց նպատակների
համար:

Կորստեսուությունը տնտեսական կազմակերպության սոցիա-
լիստական ձև և՛ այնպես, ինչպես խորհուրդները քաղաքական
կազմակերպության սոցիալիստական ձև են: Ինչպես կորստեսու-
թյունները, այնպես ել խորհուրդները հանդիսանում են մեր հե-
ղափոխության մեծագույն նվաճումը, բանվոր դատակարգի մե-
ծագույն նվաճումը: Բայց կորստեսուություններն ու խորհուրդ-
ները հանդիսանում են կազմակերպության միայն ձևը, ճիշտ է,
սոցիալիստական, բայց ամենայն դեպս կազմակերպության ձե-
վը: Ամեն ինչ կախված է նրանից, թե ինչպիսի բովանդակու-
թյուն կլցվի այդ ձևի մեջ: Մենք ղեպերը դիտենք, յերբ բանա-
բանն ու գլխավորական պատգամավորների խորհուրդները վո-
բուց չըջանում պաշտպանել են հակահեղափոխությունն ընդդեմ
հեղափոխության: Արդյա ևր գործը մեղ մոտ, ԽՍՀՄ-ում, որի
նախ, 1917 թվի հոկտեմբեր, յերբ խորհուրդներն ղեկավարում ե-
յին մենչևիկներն ու եսերները և խորհուրդները ղողարկում ե-
յին հակահեղափոխությունն ընդդեմ հեղափոխության: Արդյա
ևր գործը Գերմանիայում 1917 թվի վերջում, յերբ խորհուրդնե-
րն ղեկավարում եյին սոցիալ — դեմոկրատները և յերբ նրանք
հակահեղափոխությունը ղողարկում եյին ընդդեմ հեղափոխու-
թյան: Հետևապես, բանը վոչ միայն խորհուրդներումն է, վոր
պես կազմակերպության ձևում, թեև հենց այդ ձևը մեծագույն
հեղափոխական նվաճում է ներկայացնում: Բանը, ամենից ա-

առջ, խորհուրդներ չաշխատանքի բովանդակութեան մեջ և, բանը խորհուրդներ չաշխատանքի մեջ և, բանը նրանումն և, ով է ղեկավարում խորհուրդները, — հեղափոխականները թե հաճախ—հեղափոխականները: Դրանով էլ հենց բացատրվում է այն պատճառը, Վոր հակա—հեղափոխականները միշտ չեն, Վոր դեմ են արտահայտվում խորհուրդներին: Հայտնի յե ողիմակ, Վոր ուռ—տական հակա—հեղափոխականները գրուխ Միլլոնովը Կրոնշտատի արտասանութեան ժամանակ արտահայտվել և խորհուրդների ոգ ախն, բայց առանց կոմունիստներին: «Սորհուրդները առանց կո—մունիստներին» — ահա այսպիսին է յեղել այն ժամանակ ուռա—կան հակա—հեղափոխականները գրուխ Միլլոնովի լողունը: Հա—կա—հեղափոխականները հակադրել են, Վոր բանը Վոչ թե միայն հենց խորհուրդների մեջն և, այլ ամենից առաջ նրանում, թե ով կղեկավարի դրանք:

Նույնը պետք է ասել և կոմունիստներին մասին: Կոլ տնտեսութունները, վորպես տնտեսութեան կազմակերպման առ ցիալիստական ձև, կարող են տնտեսական շինարարութեան հը—րաչներ ցույց տալ, յեթե նրանց գրուխ են կանոնադ իսկական հեղափոխականներ, բոլշևիկներ, կոմունիստներ: Յեվ ընդհակա ոակը—կոմունիստները վորոչ ժամանակաշրջանում կարող են ծածկույթ դառնալ ամեն մի տեսակ հակա—հեղափոխական ա—բարքների, յեթե կոմունիստներում կկատարվեն ես—եր ները և մենչեվիկները, պետլյուրովյան ոփոխները և այլ պղծ—տակ գլխադիականները, նախկին ղեկիկներինն ու կոլչակ—յանները: Ըստ վորում հարկ է նկատի ունենալ, Վոր կոմունի—ստները վորպես կազմակերպութեան ձև մոչ միայն յերաչ ևսալորված չեն հակախորհրդային տարրերի ներթափանցումից, այլ նույնիսկ առաջին շրջանում վորոչ հարմարութուններ են ներկայացնում ժամանակավոր ոգտագործման համար հակա—հեղափոխականների կողմից: Քանի դեռ գյուղացիները վարում ե—յին անհատական տնտեսութուն, —նրանք ցիր ու ցան եյին ու իրարից լաժանչած, վորի պատճառով հակախորհրդային տար—րերի հակա—հեղափոխական միտումները գյուղացիական միջա—վարքում չեյին կարող մեծ եֆեկտ տալ: Միանգամայն այլ պատ կեր է արտացում գյուղացիների դեպի կոմունիստային տնտեսու—թյունն անցնելու դեպքում: Այստեղ գյուղացիները համձին կոլ—տնտեսութուններին՝ մասնաշաղկան կազմակերպութեան պատրաստ տի ձևն ունեն արդեն: Այդ պատճառով հակախորհրդային տար րերի ներթափանցումը կոմունիստներին մեջ և նրանց հա—կախորհրդային գործունեութունը կարող են շատ ամենի մեծ եֆեկտ տալ: Պետք է յենթադրել, Վոր այս բոլորը հաշիլ յեն

առնում հակախորհրդային տարրերը: Հայտնի յե, Վոր հակա—հեղափոխականներին մի մասը, ոչինակ, հուսուալին կոմունիստում, ինքն և աշխատում ստեղծել կոմունիստությունների նման ինչ Վոր բան, ոգտագործելով դրանք վորպես լեզալ ծածկուցի իրենց ընդհատակյա կազմակերպություններին համար: Հայտնի յե նույնպես, Վոր հակախորհրդային տարրերը մի շարք շրջաննե—րում, վորտեղ նրանք դեռ չեն մերկացված և չեն ջախջախված, — միով զնում են կոմունիստություններ, նույնիսկ գովարանում են կոմունիստությունները նոր համար, վորպեսզի կոմունիստություններին ներսում ստեղծեն հակա—հեղափոխական աշխատանքի բույներ: Հայտնի յե նույնպես, Վոր հակախորհրդային տարրե—րի մի մասն ինքն և կողմ արտահայտվում կոմունիստություննե—րին, բայց այն հաշիլով, վոր կոմունիստությունների մեջ կոմունիստներ չլինեն: «Կոմունիստություններ առանց կոմունիստներին» — ահա թե ինչպիսի լողունը է անուցվում հիմա հակախորհրդա—յին տարրերի միջավարքում: Հետևապես, բանը վոչ միայն ի—րենց, կոմունիստությունների մեջ և, վորպես կազմակերպու—թյան աղիւստական ձևի մեջ, այլ ամենից առաջ նրանում, թե ինչպիսի բովանդակութուն է լցվում այդ ձևի մեջ, —բանը նախ և առաջ նրանումն է, թե ով է գյուլս կանոնադ կոմունիստություններին և ով է ղեկավարում գրանց:

Լենինիսի տեսակետից կոմունիստությունները, ինչպիս և խորհուրդները, վերցրած վորպես կազմակերպութեան ձև, —մի դեմք է, և միայն դեմք: Այդ դեմքը կարելի յե վորոչ պարմաննե րում ուղղել հեղափոխութեան դեմ: Այն կարելի յե ուղղել ընդ—դեմ հակա—հեղափոխութեան: Նա կարող է ծառայել վորոչ պարմաններում բանվոր դատակարգի և գյուղացիութեան թշնա—միներին: Ամրող գործը նրանումն է, թե ում ձեռքումն է գլու նիում այդ դեմքը և ում դեմ կլինի ուղղված:

Այդ տեսակետ հասկանալ բանավորների և գյուղացիների թշնամիները, վորոնք ղեկավարվում են դատակարգային բնաղ—գով:

Այդ դեռ չեն հասկանում, գիտախաբար, մեր վորոչ կոմու նիստներ:

Յեվ հենց նրա համար, վոր մեր վորոչ կոմունիստներ չեն հակադրել այս հատարակ բանը, —հենց այդ պատճառով մենք հի մա այնպիսի պատկեր ունենք, վոր մի շարք կոմունիստություն—ներում գործերը կատարվում են լավ բողարկված հակախոր—հրդային տարրերը՝ կազմակերպելով այնտեղ մասնաբաշխու—թյուն և արտոտաժ:

4) Դրուղում մեր աշխատանքի թերութիւնները չորսուրդ պատճառը նրանումն է, վոր մեր մի ամբողջ շարք ընկերներ տեղերում չեն կարողանում վերականգնել պայքարի ֆրոնտը կուլակութեան դէմ, չեն հասկանում այն, վոր դասակարգային թըշնամու դեմքը փոխվել է մերժին ժամանակներու, փոխվել է դասակարգային թշնամու տակտիկան գոլում է վոր դրան համաձայն պետք է փոխեն իրենց տակտիկան, վորպեսզի հաջողութիւնները հասնեն: Թշնամին հասկացաւ փոփոխուող իրադրութիւնը, հասկացաւ նոր կարգերի ուժն ու կարողութիւնը գոլում է, հասկանալով այդ, վերականգնեց, փոխեց իր տակտիկան, — կոլտնտեսութիւնների դեմ ուղղակի հարձակումից անցաւ ակամատիոր աշխատանքի: Իսկ մենք այդ հասկացանք, մենք չգնանցինք նոր իրադրութիւնը և չարժանակեցինք դասակարգային թշնամուն փնտռել այնտեղ, վորտեղ նա չկարողէր, չարժանաւորում ենք պարզապէս՝ պայքարի հին տակտիկան կուլակութեան դեմ, այն ժամանակ՝ յերբ նա, հենց այդ տակտիկան, արդեն վաղուց է հնացել:

Դասակարգային թշնամուն փնտռում են կոլտնտեսութիւնները և մեր, նրան փնտռում են վորպէս զազանային կերպարանքով մարդկանց, ահազին ատամներով, հաստ վզով, դասակը ձեռքերում: Կուլակին փնտռում են, ինչպէս մենք նրան ճանաչում ենք պրակտիկայից: Բայց այդպիսի կուլակներ աշխարհի յերկնին վաղուց է արդեն չկան: Այժմյան կուլակները և յիշմարտութիւնները, այժմյան հակախորհրդային տարրերը գոլում են՝ մեծ մասամբ «հանդարտ», «քաղցր», զրեթե «սուրբ» մարդիկ են: Նրանց չպետք է փնտռել կոլտնտեսութիւնից հեռու, նրանք նստած են հենց կոլտնտեսութեան մեջ և զբաղւում են այնտեղ տա հետապնդողների, տնտեսավարների, հաշվետարների, քարտուղարների և այլնի պաշտոնները: Նրանք յերեւել չեն ասում — «կորչեն կոլտնտեսութիւնները»: Նրանք «կողմ» են կոլտնտեսութիւններին: Բայց նրանք կոլտնտեսութիւններում առնում են աշխարհի սարսափային և վնասարարական աշխատանք, վոր կոլտնտեսութիւնները նրանցից ուրախ չեն լինի: Նրանք յերեւել չեն ասի — «կորչեն հացամթերումները»: Նրանք «կողմ» են հացամթերումներին: Նրանք «միայն» դեմագոգիայի մեջ են մտնում և պահանջում, վորպէսզի կոլտնտեսութիւնն անասնապահութեան համար ստեղծի իր չափերով յերեւել անգամ ամբի մեծ ֆոնդ, քան այդ պահանջվում է գործերի համար, վորպէսզի կոլտնտեսութիւնն ստեղծի իր չափերով յերեւել անգամ ամբի մեծ անպահովագրական ֆոնդ, քան այդ պահանջվում է գործերի համար, վորպէսզի կոլտնտեսութիւնը յուրաքանչյուր աշ

խատուին հասարակական սնդիկ համար տա որական 6-ից մինչև 10 ֆունտ հաց և այլն: Հասկանալի չէ, վոր այդպիսի «ֆոնդերից» և հասարակական սնդիկ համար արված հատկացումներից հետո, այդպիսի խորեքայական դեմագոգիայից հետո կոլտնտեսութեան տնտեսական կարողութիւնը պետք է վոր քայլի և հացամթերումների համար տեղ չի մնում:

Այդպիսի ճարտիկ թշնամուն լավ տեսնելու և դեմագոգիային անձնատուր չլինելու համար պետք է ունենալ հնդափոխական զգոնութիւն, պետք է ընդունակութիւն ունենալ պատուելու թշնամու գիմակը և ցույց տալու կոլտնտեսականներին նրա իսկական, հակա-հեղափոխական դեմքը: Բայց մեզ մոտ գոլում չա՛րտ ունենք արդէր այդ հատկութիւններն ունեցող կոլտնտեսներ: Կոմունիստները հաճախ վոչ միայն չեն մերկայացնում այդպիսի դասակարգային թշնամիներին, այլ ընդհակառակը, իրենք անձնատուր են լինում նրանց խորեքայութեան դեմագոգիային և քաշ են դալիս նրանց պոչից:

Չնկատելով դասակարգային թշնամուն՝ նրա նոր գիմակում և չկարողանալով մերկայցնել նրա խորագիմակ մեքենայութիւնները, մեր մի քանի ընկերներ հաճախ հանդատացնում են իրենց նըրանով, թե կուլակներ արդեն, իբր թե, գոլութիւն չունեն աշխարհի յերկնին, թե հակախորհրդային տարրերը գոլում արդեն փոչնչացված են՝ կուլակութեանը վորպէս դասակարգ փերայնելու քաղաքականութեան հետևանքով և թե այդ պատճառով կարելի չէ հաշտվել «չեղոք» կոլտնտեսութիւնների գոլութեան հետ, վորոնք վոչ բոլշևիկյան են, վոչ ել հակախորհրդային, բայց վորոնք՝ իրենք՝ արեւելք ասած ասորերային կարգով, հարկադրված միլիոններ անցնել խորհրդային իշխանութեան կողմից: Բայց այս խորագոլուն մոլորութիւն է, ընկերներ: Կուլակները ջարջախլամ են, բայց նրանք դեռևս վերջնականապէս չեն ջարջախլամ: Առավել ևս նրանք դեռ վերջնականապէս չուտ չեն ջարջախլամ, յետեւ կոմունիստները հորանջեն և քարոհագոլութիւն անեն, յետեւագոլութիւն, թե կուլակներն իրենք գերեզման կմտնեն արպէս ասած իրենց տարերային զարգացման կարգով: Ինչ վերաբերում է «չեղոք» կոլտնտեսութիւններին, ապա այդպիսիք գոլութիւն չունեն ընդհանրապէս և չեն կարող լինել բնութեան մեջ: «Չեղոք» կոլտնտեսութիւնները — դա մարդկանց յերեւել յութիւն է, վորոնց աչքեր են արված նրա համար, վորպէսզի վոչինչ չտեսնեն: Այնպիսի սուր դասակարգային պայքարի պայմաններում, ինչպիսին գոլութիւն ունի հիմար մեզ մոտ խորհրդային յերեւել, — «չեղոք» կոլտնտեսութիւնների համար տեղ չի մնում, նման իրադրութեան պայմաններում կոլտնտեսու

իմ խնդիրներն ի մեջ չի մտնում մեր նվաճումների քննարկումը, վեր յնս ուղեցի վտակ դյուղում տարվող մեր աշխատանքի թե-
րությունների մասին:

Կարելի է արդյոք ուղղել այդ թերությունները: Այո, ան-
սպաժամն կարելի է: Կուղղենք արդյոք մենք դրանք մտախի ժա-
մանակում: Այո, անսպաժամն կուղղենք: Դրանում վրձ մի կա-
պած լինել չի կարող:

Յեա կարծում եմ, վեր ՄՏԿ-ների և խորհանդեսություննե-
րի քաղաքականները հանդիսանում են այն վճռական միջոցները
մեզ, վորոնց ոգնութամբ կարելի էլինի վերացնել այդ թերու-
թյուններն ամենակարճ ժամանակում (Բուռն, յերկար չլսող ծա-
փախարություններ):

(Ստալին. «Լենինի խոսքեր» 10-րդ հրատ. հջ 513-524):



ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0205281

152
мр 1
96 2
147

МЕТОДБЮРО ЦК и БК АКП (б)

РАБОЧИЙ МАТЕРИАЛ

к теме

КРЕСТЬЯНСКИЙ ВОПРОС

для начальных шлол по изучению ленинизма

(к первому и второму занятию)

Партиздат—Баку

19 5 г.
